

TRETI

METAI.

AUSZRA.

Laikrasztis isleidžiamas Lietuvos mylėtoju.

N. 4 ir 5. Tilžėje. 1885 m.
Už balandį ir gegužį.

„Auszra“ iszeina Tilžėje 20. kožno mėnesio pavyzdyje knjgutės 32—48 pusiu. Prekia: ant metu 4 rubl. = 4 mark. Atskiras num. 35 pf. = 35 kap. Apgarsinimai, „Auszros“ rėdystėje priimami, kasztūja už kožną pusiau dalitą eilutę po 20 pf. = 10 kap., „Auszros“ skaitytojams pusę tiek. Vokietijoje galima „Auszra“ prie kožnos cėcoriszkos karaliszkos pasztos parsikviesdinti.

Trumpa pažvalga, kodėl musu Lietuviams
vargu yra gauti paczias Lietuvos.

Ne mano amatas — plunksna; žmogus vienok sėdėdamas užpezckyje nugirsti ir pamatai retkarceis, kas ant svėto dedasi pikto, ir tada maž-daug atsirisza liežuvis iszpasakyti tai, kas szirdj slogina.

Szias eiliukes prispyrė manę paraszyti apgarsini-
mas 9. numeryje Auszros, Lietuvis jieszkanzio sav
paczios Lietuvos. Pirmiaus paklausiu asz ano troksz-
tanzio sav paczios Lietuvos, kur galima gauti tokią,
katra dar isz pat gilmenės butu tėvynainė? Atsaky-
mas sunkus, pamėgisiu vienok kiek galėdama tą
svarbų dalyką iszriszti. Kaip žinoma, jau dabar la-
bai tankei atidūda musu turtingesni ukininkai suns
savo į mokslavietes, ar gudiszkas, ar vokiszkas, kur
nabagams labai sunku yra užsiturėti ant koju, žen-
giant per mėginimo ugnį, ir kur jie tankiaus persiima
dvase svetimu gencziu ir pradeda nėkinti savo tė-

vyne. — Tėvai, mokindami vaikina, tikisi, vaikelis tapsęs kunigeliu ir valgysęs ramei gryną dūnelę lik pat myrio Ar vaikelis sutinka su taje misle ir ar isz paszaukimo bus kunigu, tai tėvams nerup — jie tariasi, kad prie viso galima yra priprasti, negal ar nenor suprasti, kad kiekvienas žmogus tur savo vyti (jieszkinį, idejalą), katra jį ragina kabintiesi prie įvairiu szaku mokslo. To dėl taip tankei atsitinka, kad sunus, sekdamas balsą sąžinės, keliauja, pabuvęs kelis metus, isz seminarijos į svētą, idant atsilenkti priespariui neszioti lėczyną per visą savo gyvenimą. Užmirszta tėvai, kad laisvė — tai yra brangiausiu daigtu dėl žmogaus. — Tokiu budu, liki pabaigdamas mokslą, sunus labai daug iszvelka pinigų isz namu — dukterės tū tarpu auga, kaip eglės miszke. Paprastai augina jas musu žmonės vienai dėl to, kad mokėtu gerai verpti, austi, kaip norints rūsztiesi apie ukį ir dar elgtiesi dailei prie svecziu — ir tai yra labai daug, neiszpasakytai daug dėl mergaitės! Anoms subrendus tūjaus pradeda lankytiesi pirszlei, katrie tančiausei iszviliojo isz tėvo namu nabages, nepažįstancias nei menkiausiu įtarcziu gyvenimo. Ar gal ją pamylėti žmogus atvykęs isz tolimos apiegardės, nepažįstas jos ir gal dar pirmą kartą matydamas? Czia jau meilė paliekta szalyje, o darosi sandora apie turtus — kitaip juk ukininko dukte neisztekėtu, jeigu jei tėvas nedūtu daug pinigų, o motyna gražaus kraiczio. Pati ne kartą esmi girdėjusi, kaip tėvas apie tą dalyką kalbėjo su jaunikaicziu.

„Na, tėtuszi, kas bus? kiek dūsi?“ užklaus vaikas.

„O kiek reikalauji?“ atklaus jo dusaudamas ir kasydamas sav galvą tėvas.

„Tai jau tris szimtus,“ suniurzg pirmasis.

„Per daug, vaikat', negaliu; jei nori du szimtu ir mano bėrajį“

„Mažokai, tėtuszėli . . . nesutiksva . . .“ ir eina isz gricziuos kepurę pasiėmęs. Stovėdamas tarpduryje begėdis priduria szvaipydamasi: „Tegul taip bus!“

nedorybę. Vaikai eina už balso motynos, arcziaus jiems stovinczios — o tėvas, už namu dirbdamas dėl dūnos, negal matyti, kas su vaikais dedasi.

Butu gerai ir naudinga, kad musu valsecionys pamislytu apie iszmokinimą savo dukteriu. Tegul dūtu anoms norint elementarizšką mokslą — ir tūmet butu daug padaryta. Gabsnios galētu ir paczios augsztesnį mokslą pasiekti. Kiek tai yra žemczyugu užkastu sziukszlėse! — Ne isz vienos butu dainininkė, rasztininkė, tepliočia ir t. t., o ko jos kaltos, kad tėvai joms nedavė*) nei tokio mokslo, kad galētu raszyti ir skaityti. Iszmoksta, už tiesą, nabagės skaityti tiktai ant „aukso altoriaus“, o kad jau paima kitą knygą, noris lietuviszkai paraszyta, tai nėko negal suprasti. Apgailėtinas tai daigtas, kad musu žmonės patolaik nenor**) vartoti dovanu augszciausiojo, katras taip gražei aprėdė ju szirdį ir iszmintį! — Nekurios turėdamos pinigų mislyja, kad su jais gal viską ant svėto nusipirkti . . . klaidi mislis! Kaip-gi galētu doras, mokytas žmogus paimti sav paczią tamsią? Sunkus butu ju sugyvenimas. Patsai, negalėdamas rasti laimės namėj, jieszkotu jos už namu, nemeili jam butu ta žmona, kuri nesuprastu jo misliu, o jis jos. Ar tokia giminė butu laiminga? Nėkūmet. Už tai musu Lietuvei su mokslu jieszko mokintos mergaitės, norints ir svetimos tautos.

Lietuvis ukininkas, dūdamas savo dukterei mokslą, paklaus: „Kas norės mano vaiką priimti į savo namus isz mokintu žmonių?“ Tai tiesa, kad Lietuvos bajorai, pavirtę į Lenkus, nepriims jos savo namuse su gera szirdžia — ji dėl ju namu nėra meili žmogystė, kadangi tiktai ukininko duktė. Bet ar jau tik tarp bajoru vieta? Palaukkime keliatą metu ar daugiau, apszvieskime savę, o ir be ju apsieisime. Sziandien neturėdami savo apszvistos draugystės, lendame į namus tokiu žmonių, kur mes negalime nei meilei, nei draugiszkai laiko praleisti.

*) Ar ne bene *negalėjo* dūti? Rėd. **) Ar ne bene *negal* vartoti? Rėd.

Musu Lietuvėlės „raudonskrūstes, mėlinakės“ tegul mokinasi ant mokintoju vaiku. Pabaigusios mokslą jeigu nerastu sav vietas, tegul imasi už darbo, pritinkanczio moteriszkei. Turtingesnios, galėdamos buti namėje, tegul mokina vargdieniu vaikus, o toks darbas bus naudingas dėl tėvynės ir jas iszkels akyse visūmenės. Budamos atidūtos į mokslavietes ar vokiszkas ar lenkiszkas, lai netampa Vokietėmis ar Lenkėmis, lai atmena, isz kokios gentės paeina. Klysta tos mergaitės, katros, pagrižusios isz mokslavietės, bijo ir ranką szaltame vandenyje pamirkyti. Žmogaus gyvenime visaip atsieina. Isztekėjusi randa tankei neturtingą vyrą, reikia tada paczei viską dirbti. Nū pat jaunystės kiekviena turi priprasti prie darbo dvasiszko ir kuniszko, kitaip bus nelaiminga per visą savo gyvenimą. Budama moksle tur taipogi atminti, kad rupintusi lygei apie jį kaip ir apie namus. Ant to mokinamėsi, kad lengviaus galėtumėme suprasti kiekvieną dalyką ir darbą.

Ar tai nebutu gražiu ir prakilniu darbu, kad Lietuvei pakiltu isz ilgauš miego per mokslą ir apszvietą abeju lycziu. Lietuvei szime dalyke labai klysta, kadangi, neapszviėdami savo dukteriu, gal pranaikinti visą tautą. Dabar, jeigu ir mąstauja musu karszto jaunūmenė apie atkėlimą savo tėvynės, tai paczios užgesis greitai tą ugnį, nėra „vilkas visūmet traukia į miszką“, sako priezodis. Už tatau pati Lenkė mylės Lenką ar sulenkūtą Lietuvį, o nėkados tikrą Lietuvį. Musu mėlinakės Lietuvėlės butu geriausios dėl Lietuviu, jos neiszauszintu tos ugnies, bet dar padidintu. Kas geriaus gal suprasti meilę dėl tėvynės ir pasiszventimą, jeigu ne pati Lietuvininkė?... Vienas kraujas, katras plaukia gyslose Lietuviu, gal tiktai padaryti ir giminę ir tėvynę laiminga.

Parasziau tūs žodžius, norėdama pagręžti žvilgį Lietuviu ant to, kad pradėtu mislyti apie iszdailinimą szirdies ir iszminties moteriszkės. Tėvai tur didėi apie tai rupintiesi; jeigu nedarys nėko, ju vaikai bus nelaimingi. Tegul mergaitės geriaus tur mokslą, o ne pinigus, katrie prie tamsybės proto nėkūmet ju

negal pagelbėti. Skatikas, sunkei tėvo uždirbtas,
lai eina ant mokslo, o ne ant kraiczio. Tai jums
velyju, meili skaitytojai. *Szarka.*

Byrutė.

(Priemazga.)

Skaiszczios padangės; giedri dienužėlė;
Gelsvosios smiltys lyg auksas zvilgėjo;
Paszvēsto kalno daili virszunėlė;
Giriu pauksztelei smiltynė czirszkėjo,
Vėl sav lakioja augsztai skraidydami,
Dainą dailiausią linksmi cziulbėdami.
Sztai vėl paliovė oszęs puszynėlis.
Nesupas jurės: pradėjo jau mausti.
Vandeniū plaujams palszasis krasztelis
Tylą nutraukia; gali užmą jausti.
Žvilga aplinkui, aplinkui linksmybė.
Ant žemės, juriu, visur yr grožybė.
Ten žuvininkai tinklu sav žvejoja,
Sedi ant laivo, priesz vandeni irias,
Dainą užtraukę, jau kraszta žegnoja,
Balsas dainos-gi vilniu tarpe girios.
Skaiszczei aplinkui, aplinkui linksmybė.
Ant žemės, juriu, visur yr grožybė.
Saulė skaiszcziausia į vakarus linko,
Ejo maudynėn po ilgo karsztumo.
Paukszczei nakvynėn bureis susirinko,
Į girę lėkė jieszkoti ramumo.
Musu Praurimės kalnelis szvencziausias
Stovi szeszėlyj, lyg murksas liudniausias.
Tik dar virszunės puszeliu augsztuju,
Apsiaustos saulės spinduleis ilgiauseis,
Virsz baltu juriu, smiltynu baltuju,
Papūsztos stovi vainikais dailiauseis,
Stalgios nelinksmos, pakėlę virszunę,
Garbin žinyczios sargai karaliunę.
Ten, ve, szlebelė kieno balzganūja,
Mat, ji isz tolo puszyne pletūja;
Jaje atkarta pikts vėjas vėdūja.

Mariu dievaitē iszeina, putoja.

Ar tai baltuju mariu karalaitē

— Mielojo verkia, lyg likus' naszlaitē?

Ar tai baltoji duktē mariu renka

Savo szejimynā, kā vējas iszblaszkē,

Pusdamas smarkei, kiek tik vēko tenka,

Muszdams ī krasztā vilnis baisei taszkē?

Ar žuvis renka nū kraszto, kā kruta,

Laukdamos bangos, smiltyne gaun butā?

Ar tai Praurimē, szventos ugnies deivē,

Eina žinyczian mergu pažiurēti,

Savo tarnaites lankyť ein keleivē,

Pēdas slapcziausias stragei tyrinēti?

Dangu Lietuviu Praurimē pažino,

Ten galingesnēs už savę nežino.

Tai ne dievystē, tai ne juriu dvasē,

Tai ne Praurimē žmogaus lytį pr'ēmus'.

Ejo Byrutē, smiltis kojoms kasē.

Grižo nū broliu, žuvis ju pas'ēmus',

Rutu vainikā galvan užsimovus',

Pilnā gurbelį gintaro prikrovus'. —

Vēl jis jā veja, net szvilpauja vējas,

Dumia ant žilio, Zemaicziu augito,

Meszkenu szlikā galvan užsidējēs,

Burkā ant savęs tur jis apsagyť.

Lankas raginis prie szono kyb', kardas;

Lupos net szypsos; nēs jo didis vardas.

Kaip tik patyrē Keistutį atjojant,

Greit tolyn bēgo; szirdis jos tukšėjo;

Veidas užraudo, anglims lyg liepsnūjant;

Lupos, szirdis net isz baimēs drebėjo.

Nēko nemato, kad jis puldinēja,

Nēko negirdi, ko ją klausinėja:

— „Dukra Vydmunto, bruzgi tu isz viso!

„Kur tu keliauji, kurlink-gi tu trauki?

„Juk vakarinē auszra jau užgiso;

„Jūdvarnei krankia. Ko taip vėlai lauki?

„Virsz giriu dvasēs, vaidyklēs lakioja,

„Kauku piktuju, ve, akys liepsnūja.“ —

— „Juk asz tarnaitė Praurimės žinycios,
„Szventojo kalno esmu vaideliutė,
„Sztai, broliams maistą nesziau isz patyczios,
„Leidžiūs namūsna, nės asz kunigiutė.
„Nū piktū dvasiu, žmoniu-gi piktuju
„Gins Praur'mė manę, iszgelbės nū juju.“ —
— „Ak, Vydmanczyutė! nedūsiu eit pėsčia;
„Tur mus' Praurimė gana vadeliucziu.
„Mano pilyj-ge tamsu, visur tuszczia;
„Dar asz nevedęs, neturiu vaikucziu.
„Nēr kam užziebti, žiurėti szvarybės.
„Liudna pilyje: nėra ten linksmybės.
„Lobi brangiausias, tik su manim eikie!
„Daug turiu žemės, tarnu didę gaują,
„Asz turiu visko, ko tik žmogui reikia,
„Turtą po koju pilu tav su sauja,
„Liepsiu tarnaitėms ant ranku neszioti,
„Aukso vainiką gražei prisagioti.
„O, Vydmanczyutė, tik su manim jokie!
„Po skraiste savo nakfis uždengs mudu.
„Szimelis mano nunesz mus tiesiokie,
„Lietuvon lėksiv drauge bent abudu.
„Per szitą naktį Trakūsna parjos'va,
„Rengsiv linksmybę, susivincziavos'va.“ —
— „Vieszpatie, ne, ne! Esmu isz žinycios,
„Asz vaideliutė isz kalno Praurimės;
„Kas jai prisiekęs, klausyt tur bažnycios;
„Jeigu sulausziu, numirsiu isz baimės;
„Nės Perkuns manę už tai gal n'aplenkti,
„Žmogų bedievi jįsai tur nutrenkti.“
— „Mesk, Vydmanczyutė, negarsia merginą,
„Szimtais mergaicziu Praur'mė gal pas'girti.
„Galite rinkties, nēks to jums negina;
„Visos su jumis aps'ims butą skirti.
„Asz pirmutinį galvos-gi vainiką
„Į szventą ugnį meszcziau kaipo nēką.“ —
„Szimtą Praurimė-gi tur vaideliucziu,
„Ji tur kam ugnį žinycios daboti.
„Nēr kam pas manę, nors ir daug mergucziu,

„Sergėt ugnele, namus voravoti.
„Mes slapezia bėgsim, greit nersim, vienokie
„Sėsk tik ant arklio ir su manim jokie.“
(Pabaiga kitą syki.)

Isz musu praeigos.

II.

Žinės apie pirmus Lietuvos gyventojus.

Visas pakrasztys jurės, arba baltosios marės, kuriį sziandien Prusija, Lietuva ir Latvija apima, butent tarp upiu Vistulės (Vyslos) ir Dunos (Dauguvos), gilioje senovėje buvo traszkančiomis girėmis apžėlęs. „Neižengiami puszynai, eglynai, beržynai, aržūlynai, nū amžiu amžiu suaugę, niuksojo ir visi vienu viena gire buvo, upėmis tiktai ir upeleis iszvagota; nės ir tos paczios upės ir upelei perkarszuseis medžeis užvirte, kuriūs pavasaryje ar rudeneis tvanai tevokė, o jei kuriūs tenai smarkus sriausiai nestengė pakuszinti, tie, mirkdami vandenyje ir į plieną pavirte, jau apdumiami smiltimis, jau nudumiami, nū amžiu amžiu žluksojo it akmenys, kuriu žilą karszatį dar apvynei alksniu ir karklu szakose vydami, pavandeneis iszsivarstę, sparganotais vainikais klestė; visas krasztas viena gire niuksojo, į kurios tankmę ne vien gyvolis bet ir žmogus negalėjo įlįsti. Nū audru ir vėtru sukrite, gulėjo ant kits kito suraizgyti pražilę aržūlai, eglės, beržai, puszys, vinksznos, skroblai; vūsei, klevai puvo, ant kits kito nū karszaties iszvirte, žemę krėsdami augantiems ant savęs sunams ir dukterims, keleis klėbeis neapkabinamoms. Lazdynai, alksnynai, blendynai ir kiti žarynai it apvynei ant tvorū, taip ir szie ant ju kamėnu ir stūbriu augdami ramstėsi ir klestėsi. Žmogus tenai žingsnį žengti negalėjo, bet ropoti (rėplioti) turėjo per gulinczias drutas drutesnias sankritas, jau nū karszaties, jau nū vėtru, raizgei sudribusias, tarp kuriu apatinės puvo į žemę smegdamos, o virszujės treszo kits kitą slogindamos; ir taip kelevivis keliaudamas ropojo pirma ant pavirtusios puszies, o nū tos

ant gulinczio ant jos beržo ar aržūlo. Dar metūse 1564—66, abelnai pamērķai ēsant, daugioje vietoje kamarninkai pacziūse Žemaicziūse paliko gires nemērūtas, dėl to vien, jog žmogus tenai iļīsti ir su kirviu nēko padaryti neiszgalējo. Žolēs tenai nebuvo, tiktai atvaszos ir atžalos viena antrą smelgdamos augo. Liemeningos eglēs, puszys klēbeis neapkabinamos per kits kitą į padanges muszēsi, kuriu virszunēs atsivertēs nepriregēsi, prażilē aržūlai, szimtais metu savo amžią likūją, savo barzdotomis szakomis, tarsi viens kito karszatį ramstą. Liepyņūse, beržyņūse tas pats buvo, kuriūse klevai, vinksznos ir skroblai augdami, tarsi, jūs nū kitas kito skaidē, idant į vieną nesuaugtu. Trumpai sakant, vienur kuplus puszynai it (kaip) nendrynai, kitur tankus eglynai it kanapynai niuksojo, o tarp ju kūksztai beržynu, liepyņu, klevynu, aržūlynu apuszrotu joriavo, it vilnys į padebesius muszdamiesi. Keleivis keliaudamas vilku ar meszku suletintu taku keliavo, nēs-gi vieszkelio tenai nebuvo; parskirą tarp dienos ir nakties tiktai tenumanē nū biczin gaudesio szovose siuvancziu, ar po medžiu žiedus užiancziu; dionoje saulę, o naktyje žvaigzdes ir delczią per lapus neregėjo, nēs-gi visur tenai amžina naktis vieszpatavo; lapams nukritus ar žiema keleivei nū žvaigzdžiu kelią ten sekē, nēs-gi paklydusiam upelei ir žvaigzdēs vadovu tebuvo. Jau pragyvenus tenai nū gaidžiu ar szunies balso namus savo tegalėjo atsekti. Darganoms dergiant, lytums czežant, tenai nenucziuszi, negut nū medžiu ramos jei sudrēksi; to dėl neįzengiamos balos ir versmēs nū saulēs spindulio neužgaunamos, giedroms spiegiant, nēkados neiszdžiuvo“.*) Tu senoviszku giriu sziandien tik szeszēlis liekti. Bet ir musu dienose dar visoje su lenkiszkais Mozurais parubežėje Prusi-

*) *S. Daukantas* (Laukys). Budas senovės Lietuviu Kalnėnu ir Žemaicziū. Petrapilė 1845, laksztas 12—14; sulygink: *J. I. Kraszewski*. Litwa. Starožytne dzieje ustawy, język itd. Warszawa 1847. Tom I, lk. 26 ir 27; *Joh. Voigt*. Geschichte Preussens. Königsberg 1827. I, 543; *Sadowski*. Die Handelsstrassen der Griechen und Römer. Jena 1877, lk. 8. *Sigismundus liber baro in Herberstein*. De Lithuania, apud *Mizlerum de Kolof*. I, 224 ir 225.

jos tēsēsi, nū Niamuno pradējus ī vakarus ant Vistulēs linkon, dar tankios, vietomis neižengiamos, girēs;*) Suvalku rēdyboje 1/6,**) Kauno — 1/5, o Vilniaus, Garteno dar didesnēs dalys ploto ir sziandien girēmīs apžēlusios.

Giriū daugybei beēsant senovėje ir vandeniu apstingiaus buvo. Raszytojai dar XII. szimtmeczio sako, Prusu žemē tūmet turējusi tiek ežeru ir balu, jogei josios geriaus galėjusios gyventojus nū pasalunu apginti, neng pilēs bei tvirtynēs***), ir jog per tas balas labai buvę neprieteliamis sunku ī apgyventas Lietuviū žemes įeiti.****) Isz Mozurijos ī Prusiją per ilgus amžius buvo žinomas tik vienas kelias per Oszēs upę, toje vietoje, kur sziandien Šlup gul.†) Tryliktame szimtmetyje Kryžokai Vokieczei Prūsūsna ateidami dar radę czionai ī 2037 ežerust††), o liekamojoje Lietuvoje dar XVI. szimtmetyje buvusi „daugybē dideliū upiū ir ežeru; mažū vėl upiū ir upeliū, ī didesnes įpūlancziū, buvę be skaitliaus.“†††)

Tokia tai žemē vandenemis apstinga, girēmīs apžēlusi, Lietuviū tautai teko.

Pirmas žines apie musu jurēs pamares ir gentes, czionai gyvenanczias, senovēs tautos — Graikai bei Rymijonai — gavo per gintarą, kursai, kaip žinoma, apstingiausei yra pakrasztēmīs juriū randamas, o pas Graikus bei Rymēnus gilioje senovėje tokioje pat garbėje, kaip auksas, buvo laikomas ir nū daugybēs ligu už stebuklingą vaistą skaitomas.††††) Regis, jau ī 1000 metu pirm Kristaus gintaras Graikijoje ir mažojoje Azijoje pažįstamas tapē, nēs Omēro dainose yra minavotas*†); reikia prieg tam dumoti,

*) *Dr. A. Utrici.* Land und Volk der Aisten. Zeitschrift für wissenschaftliche Geographie. 1883. III, 74. **) *Pomianaja Knižka* Suvalkskoj gubernii na 1880 god. lk. 10. ***) *Delmoldus.* Chronica Slavorum, Cap. 18; *Martinus Gallus* p. 91. ****) *Boguphal* p. 44. — †) *Sadowski.* Handelsstrassen. p. 23. — ††) *Henneberger.* Erklärung der preussischen grösseren Landtafel. 1595. p. 5; *Hartknoch.* Selectae dissertationes historice de variis rebus prussicis. 1679. p. 273. — †††) *Math. Miechovius.* Descriptio Sarmatarum. lib. II, cap. 3. — ††††) *Plinius.* Naturalis historia, lib. XXXVII. cap. 3. 50. 51. — *) *Odyssea.* IV. 75. XV. 460. 473. XVIII. 296.; slg. *K. Müllenhof.* Deutsche Altertums-

kad jis jau ir tūmet išz Prusu pamarės*) išzgabemas buvo pietunlink į Trakiją, Graikiją, nors senovės rasztūse nerandame paminėtą vietą, išz kur jis ējo, iki gadynės Erodoto penktame szimtmetyje pirm Kristaus. Szitas raszytojas pasakojo**) tik, kad girdējes, gintaras ateinas nū tulos į sziaurės marę įpūlanczios upės Eridano; bet kur buvo ta upė, kaip pats Erodotas, taip ir mes sziaudien nežinome tikrai, abejoti ne galima, kad ta upė turėjo buti kur tarp Vistulės ir Dunos.**) Szimtą metu vēliaus po Erodotui mes gauname mažumą aiszkiaus pažinti gintaro tėviszkę. Aleksandro didžiojo, Makedonu karaliaus, laike semitiszki Painikai (Φοινικες) tūmet prekionę visą vidžeminiu mariu savo rankose turėdami, iszsiuntę dėl atjieszkojimo gintaro tėviszkės vieną keleivį, vardu Putėją (Πυθαίας) isz Maszilijos (Massilia) ant kranto vidžeminės marės, szios dienos Prancuzijoje, gulinczios. Apie 320 m. jis tą kelionę atliko, bet ar pats aplankė szios dienos Lietuvos apgyventas žemes, tikrai nežinome. Pagal žines apie tą kelionę, pas Straboną ir Plinių užsilaikiusias, matome, kad jau toje gilioje senovėje gyventojai Lietuvos žemės buvo ukės vedimui atsidadę ir žemės apdirbimu užsiēmę; jau tūmet jie buvo artojai ukininkai. Keliauninkas su pasistebėjimu pasakoja†), jog gyventojai szito kampo savo javus, kad nesuputu, kulę dideliūse klūnūse, nēsa dangus tenai ēsas ukanotas ir tankei lyja. Tie, kurie turį javus ir medų, darą isz ju gēralą (alų ir midų); ten vėl, kur gyvoliu ir vaisiu mažai teēsa, žmonės maitinantis leszeis, žalisomis ir szaknelėmis. — Ne galima abejoti, jog prie dideliu klūnu gyven-

kunde. Berlin 1870. I, 212; *W. Pierson*. Elektron, oder über die Vorfahren, die Verwandtschaft und den Namen der alten Preussen. Berlin 1869, pag. 2. — *) *P. J. Szafarik*. Sebrané spisy. V Praze 1862. Díl. I. 122, 123. — **) *Herodotus*. III. 115; vardą upės už graikiszka laiko. — ***) *Bayer*. Opuscula ad historiam antiquam. Ed. Klotzius. Hallae. 1770. p. 527; *Szafarik*. I. 129, 541; *Fr. Kruse*. Urgeschichte des estnischen Volksstammes. Moskau 1846, p. 297, 316; *Pierson*. Elektron, p. 3.; *v. Keltisch*. Nationalität der Aisten und Preussen. Königsberg 1881, p. 21. — †) *Strabo*. IV. 5, 7.

tojai Lietuvos jau tūmet turėjo daug javu sėti ir kad ukėje naminei gyvolei prilaikomi buvo.*)

Pirmas tu gyventojų vardas, kurį mes išzgirsti gauname, yra *Aistijai* (Ἀιστιῶνι**) arba *Aistijonys* (Ἀιστιωνες***), kuriu, regis, dalį Artemidoras *Kaszineis* (Κόσσινοι) vadina. Apie 99 m. po Kristaus gimimo rasęs Tacitas****) užrašė tikrą vardą, gyventojų — *Aistai* (Aestii, Aestiorum gentes), sakydamas, jog nors ju budas ir drabužis (ritus habitusque) į tąjį Sueivių (Suevi)†) panėsi, taciau kalba britanizkai (keltiszkai) prilygstanti. Jie garbino tūmet *Dievu motyną* ir ženklon tos garbės nesizioję meiteliu abroz, kurie vieton kardo apginą tūs dievės garbintojus ir nū neprieteliu. Tūmet pas jūs geležies mažai buvę, to dėl būzes vieton ginklu vartoję. Javu ir kitu vaisiu jie daugiaus auginą, nengu tinginei Germonai; jie tik vieni rankioją gintarą, už dykai atidūdą praszalaicziams ir stebėdamiesi priimą už jį užmokesnį.

Kaip pats Tacitas, taip lygei ir paskesnio laiko raszytojai Aistu vardu vadina abelnai gyven-tojus tarp Vistulės ir Niamuno. Taip Jornandis, apie 552 m. rasęs, minavodamas kares Germonu rykio (Hermanrich) su kaimynais, mini po jo valdžia kliuvusių ir Aistu „skaitlingą tautą“ pamarėse gyvenanczią.††) Szitie tai Aistai išsiuntė, apie 493 m., pasiuntinius su gintaro dovanomis pas ausztriniu *Gūtu* arba *Teutu* rykį (Teodorich) į Italiją†††), kada

*) Voigt. Preuss. Gesch. I. 542, 543. — **) Strabo. I. 4, 5. — ***) Stephanus Byzantinus s. v. Ἀιστιωνες. Graikai tankei stato -ō- vieton lietuviszko -ai-: kaimas = κάμη, aikūs = ὠκύς ir t. t.; dvi graik. σσ = sz. — ****) Germania, cap. 45. — †) Suevei — lietuviszkas vardas dėl paženklinimo, regis, dalies vokiszkos gentės. Ar tas vardas prigul Skandinaviją apėmusiems Vokiecziu gentainiams, kurie patys savę *Sveoni* vadina, o pas Lietuvius tur isz gilios senovės paeinantį vardą *Zuvėdu* (Ἰθρυοζάγοι); ar jis liko žodyje *Szrabas* — tikrai nežinome — ††) Jornandes. De rebus Geticis, cap. 23. — †††) Cassiodorus. Variorum libri V, ep. 2.

tie Gūtai (Gotai), apiplēszę ir apipustyję Balkanu pus-
sali, iēmē Italiją ir įkurę czion gale V. szimtmečio
naują vieszpattybę. VIII. ir IX. szimtmetyje mina-
voja Aistus Eginhart'as apraszyme gyvenimo Karolo
didžiojo*), ir Vulfstan'as apraszyme savo kelionės į
to laiko Lietuvą, vadindamas visą Lietuviu gentės
apgyventą, į rytus nū Vistulės buvusią žemę, abelnu
vardu Eastland (= Aistu žemė).**)

Szitie Aistai, kaip sziantdien per daugelį mokintu
vyru***) pripažinta tapę, buvo tai sentėvei Lietuviu
ir Prusu; ju vardas iki szei dienai lientų varde upės
Aistos, į Szirvintą ipūlanczios, senovės užgiriniame
Trake****); kaimas Aistiszkei†) ir Paaisiszki, palei
tą upę gulįs, aiszkei mums rodo vietą, kur tie Aistai,
Lietuvon atėję, pirmu pirmiausei apsigyveno. Isz czion
tas vardas, drauge su tauta iszsiszplētė iki pamarės, kur
Lietuvei gintarą rinko, ir keleviui Putėjui, o paskiaus
Tacitui ir kitiems pažistamas tapę. — Klaidžei Man-
nert'as††) talpino szitūs Aistus Kuržemeje (Kurlandijoje)
ir Vidžemeje (Lyvlandijoje), o Ukert'as†††) net Ga-

*) Eginhart. Vita Caroli Magni, cap. 12. — **) K. F. Dahl-
mann. Forschungen auf dem Gebiete der Geschichte. Altona
1822. I, 422—430; Joh. Voigt. Preuss. Geschichte, I, 207;
Szafarik. Sebrané Spisy, II, 708. — ***) Bohusz. Rozprawa
o początkach narodu i języka litewskiego. Warszawa 1808, p. 41;
Lehrberg. Untersuchungen zur Geschichte Russlands. 1816.
p. 202, 209; T. Narbutt. Dzieje starożytne narodu litewskiego.
Wilno 1837. II, 94—99; K. Zeuss. Die Deutschen und ihre
Nachbarstämme. München 1837. p. 677 seq.; Szafarik. Sebr.
Spisy. I, 109, 467, 140, 491, 499, 500, 505, 506. II, 708; Kraszewski.
Litwa I, 463; Dieffenbach. Origines Europaeae. Frankfurt 1861,
p. 201, 357, 358 ir Völkerkunde Osteuropas. Darmstadt 1880,
II, 1 pag. 2; Pierson. Elektron, p. 17 ir kitur; Müllenhof. Deutsche
Altertumskunde I, 215; R. Roesler. Sitzungsberichte der Wiener
Akademie der Wissenschaften. 1873. LXXIII, 79; Kiepert.
Lehrbuch der alten Geographie. Berlin 1878, p. 543; Ulrici.
Zeitschrift für wissenschaftliche Geographie. 1883. III, 70 seq.
— ****) Suvalku rėd., Vilkaviszkiu pav. — †) Vaitkabiliu
valst.; Paaisiszkiu kaimas isznykęs — vardą jo radome minavotą
metrikūse XVI. ir XVII. szimtmečio, prie Bartininku baž-
nyczios. — ††) K. Mannert. Geographie der Griechen und
Römer. Nürnberg 1788. III, 349. — †††) Geographie der
Griechen und Römer. Weimar 1816—1846. IV, 28, 335, 336.

lijoje (Prancuzijoje, o dar klaidžiau Kruse*) ir kiti jūs už Igaunius (Suomi) laikė, nors jau senis Tacitas**) Aistus aiszkei atskyrė nū Sūmiu arba Pinu (Fenni), gyvenancziu sziaurėje už Latviu. Priskyrimas Aistu prie Vokiecziu, kaip buvo užsimanė Hugo Grotius, Hartknoch'as***), Voigt'as ir k., arba vėl prie Keltu, kaip nesenei Keltsch'as****) padarė, netur nė menkiausio dėl savęs pamato. Aistu vardas neženklina „rytu gyventojus“, kaip dumojo Szafarik'as†), ir negal buti iszvedamas isz gūtiszkos kalbos, kaip Ulrici's††) nor, nės jis paeina, regis, nū žodžio *ainu*, *aii* (einu, eiti), bet ar gyventojai nū upės vardą gavo, ar upė vardu pirmuju gyventoju praminta tapė, negalima tikrai žinoti. Vėliaus, kada mes kalbėsime apie vietas, isz kur Lietuviu pirmieji prosenei iszėjo, persikeldami į szios dienos Lietuvos žemę, paminėsime to paties vardo gyventojus kitame Europos kraszte. — Nū szitu lietuviszku Aistu ir juriu akas arba kilpa, sziaudien vokiszakai „das frische Haff“ vadinama, senovėje *Aismarēmis*, t. e. Aistu marēmis vadosi†††), o tai mums rodo, kad czion pamarēmis, kur gintaro apstingai laimima, Aistu dalis gyveno, ateidama isz rytu, per giriu tankumynus, palei Prėgalės (Prėgliaus) upę, isz pietinio kraszto szios dienos Vilkaviszkie pavieczio.

(Pabaiga kitą syki.)

Vokiecziu priepažintis.

Kaip prielankei apie mus tikrieji Vokieczei pradeda kalbėti, musu gerą norą ir musu trusą dėl giminės ir kalbos labo pripažindami, pradžioje sziu metu

*) *Urgeschichte des estnischen Volksstammes*. p. 402 ir kitur; *Necrolivonica oder Geschichte und Altertümer etc.* Leipzig 1859, Beilage B. p. 6. — **) *Germania*, cap. 46. — ***) *Dissertatio*, I. 32. — ****) *Nationalität der Aisten und Preussen*. p. 1 ir seq. — †) *Sebr. Spisy I.*, 491. — ††) *Zeitschrift für wissenschaftl. Geographie III*, 74, iszveda nū gūtiszko *aistan* — gūdoti, *aistvos* — gūdojami. — †††) *Kurschat. Litauisch-deutsches Wörterbuch*. Halle 1883 p. 3.

į Auszros rėdystę iš vakarinės Vokietijos atsiųstoji gromata parodo, kurią iš dalies sziczion patalpiname:

„Garbingiausiasis pone! — — — —

Dar kartą naudoju szitą progą, jums ir jusu geidavimams, jusu drąsai ir jusu isztvermei savo giliausiąją gūdoną isztarti. Jei ir nekuriose skirtyse vokiszkojo gyvenimo naujesniame czėse nekuri nepakantri nemeilingystė priesz kitas žmoniu gimines pasirodo: tai szitą pasirodymą beveik ‚vaiku liga‘, arba ‚iszsivyniojimo liga‘ apženkljti norėcziau, kuri, Dievas tedūda, veik praeis. Naujai įgytoji vienybė, už kurią Dievui pakarnei dėkavoti visą priežastį turime, kelintam, kaip rodosi, netikru budu į galvą yra įlipusi. Berods yra gerai, kad senasis subėgusysis Vokiecziu kosmopolytismas į kapus nuneszta: ale tikrasis brendulys, ir czion kyszojusysis, tur buti mums iszlaikomas... Beveik galėtum jums jusu szlovnąją, augsztąją uždūtę pavydėti. Placzioje didžioje kulturos upėje stovint, kartais pajauta užklumpa, lyg vienintelio žmogaus trusas, kadangi prapūlas savo veikimūse, ir be reikalo yra. Jus turite įpatiszką skritį, kurę galite apžvelgti; jus turite ką naują įkurti — ir Dievas, kursai kožnai žmoniu giminei svėto nusidavimūse jos įpatiszkąį siuntimą yra davęs, kurs je isz jos czystai iszlaikytosios giminystės gal iszvadūti, bus su jumis, jei jus, kaip iki sziol, nū visos polytikos ir iszpažinimu ginco atsilaikysite.

Ar man vale pasibaimyjimą isztarti, kurį dabar dar lengvei gali sutikti? Sandarbininkai Auszros vėliaus įkurtojais raszto kalbos visai Lietuvai stovės. Jei asz įpatingai Prusu Lietuvos laikraszczius ir Niamuno Sargą, skaitau, rodosi priegada grumzdžianti, kad tarp Prusu ir Rusu Lietuvos kalbos persiskyrimas, kaip tarp Ulandijos ir Vokietijos, prasidedąs. Tai butu nelaimė. Tik viena vienintelė raszto kalba tur buti! Szalin su visais germanismais ir slavicismais. Jus neėstate Slavai: nėkadods nevertokite moksliszkus terminus, nors lietuviszkąją žodį szale nepridėdami. Jus turite sunkų, atsiliepimo pilną buvį! Apmiszkykite: ant jusu szime dalyke ateitinė guldosi.

Dar norėcziau jus paakinti ant naujausiuju nusidavimu Rusijos etc. d-ro Schliemann'o. Czia randama ant l. 214 prim. 2: „Ginczas dar nebutu užbaigtas, ar ne lietuviszkiejie kunįgaikszczei, taip pat gerai kaip ir rusiszkiejie, svetimžemieczei buvo. Czia tik etymologija gelba. Tai butu Auszrai darbas, kurį be-

rods jau vienam kunjgaikszcziui, Tautvilui, atlasze isz Paryžiaus atliko.

Augsztai garbindamas * *

*, 6. sausio m. 1885 m.

Buk pagirta, žemē tėvu musu!

III.

„Voron voronu glaza nē
vykliujet.“

Tiesą sakant, ir jūdas varnas varnui akiu nekapoja. Su mumis Lietuveis vienok kitaip dedasi. Kurs isz musu kiek tiek galingesnis, tas įmanytu paskutinį dūnos kšnelį nū menkesniojo isz ranku iszrauti; kas koki darbą pradėjo, tūjaus kitas jam už akiu užszoka, kad su savo nagais pasigirti; kas pasakė kokią teisybę, kitas, kad ir su melagyste, anam priesztarauja; kas kokią dainą gerai uždainavo, nedūs jam kitas gerai pabaigti, parmuszdamas nors nežmogiszku kryksmu. Mes įmanytumėme vienas kito akis iszlupti, pavydėdami savytarpyje džiaugtiesi isz stebuklingai gražaus sutvėrimo. Iszgirdę maloningą persergėjimą pakeliame skaudžią neapykantą priesz brolių; vietoje padoriu apsiėjimu piktiname vienas kitą paleistuvingais darbais. Vienas isz musu praszneka lietuviszkai, kitas atsiliepia vokiszzkai; vienas vokiszzkai — kitas vėl lenkiszzkai; tas lenkiszzkai — o kitas dar prancuziszzkai. Mažne visi, tartum, susitarę, ant to tiktai einame, kad įkenkti broliui ir lyg pat kaulu vieni kitiems įkyrėti. Vieni iszliejame kraują už tėvynę, kiti sako: tai beproczei; užlaikome ramumą — sako: parsidavę; nėko neraszome — sako: akli ir nemoksza; raszome — sako: mes propagandą skleidžiame! Brolei Lietuvei! vieni kitiems akiu nekapokime, visi vienaip sznekėkime savytarpyje, pažinkime ir gelbėkime kitaskitą reikalūse. Susiliekiye taikai į vieną gentinį kuną po senu vardu *Lietuva*, o jei gyvesime vienybėje, po teisybės, su dorybe. tada amžinai isz lupu musu skambės tie brangus žodžei: *Buk pagirta, žemē tėvu musu!*

1. d. kalėdu 1884 m.

Jūzapas Miglovara.

Pas mus.

O brolelei, pažiūrėkit, — Kas dar*) dedasi pas mus!
Kaip jums rodos? Pasakykit, — Koks dar tarpas amžiaus mus?
Ar jau laikas tas atėjo, — Kada reiktu mums atgyt?
Ar ant galo, saugok Dieve, — Mums reikės suvis pražut?
O! tai baimė! Smelkia szirdį, — Kaip pamislyj' apie tai;
Ar nejauciat, koksai skausmas — Turi buti dėl žmogaus,
Kurį szildo ik sziol jausmas — Meilės tėviszkės brangios?
Sziandien žiurim į mus' brolius, — O ar galime tikrai
Parodyti nors deszimą — Tikru ēsant Lietuviu?
O prastieji mus' žmonelei — Gilei mirksta nežinėj;
Klausk tu juju, tai daugumas — Ir nežino, kū jis yr.
O! negerą ženklą matom! — Baisei darkosi pas mus:
Vieni kortais**) apsitraukę — Bando lenkiskai isztart,
Kiti to kad ir nedaro, — Bet maža ir tai nauda.
Daug paveikslu tu privescziau, — Ale czion nebus vieta;
Tankei musu jaunūmenē — Susirinkus' per szventės
Ir akis savo apvilkus', — Daro gėdą mums visiems.
O ką kalba mus' pulkelis — Jaunūmenės apszviestos?
Baisu jūs man užkabjti, — Isztart žodį nedrįstu.
O, o! daugelis isz juju — Nenor tėviszkės mylēt,
Tuszcziu misliu prisirinkę — Leidžia melą apie mus.
Ar-gi nepraszvis ju mislys? — Ar mylēt mus nepradēs?
Tegul uždega jūs meilē — Musu tėviszkės brangios!
Visi busite pagirti, — Jei paszvęsite savę
Dėlei gero broliu savo — Ir tėvynei ant naudos.
Visi to dėl atsibuskim — Ir praplėskime akis:
Pažiurėkim į szį svētą, — Kur mes ēsam užmesti!
Savo gyvastį supraskim, — Kur link lenkti jįjį reik.
Gerą mērį apsirinkkim — Ir jį pildykim szventai.
O artojai, brolužėlei, — Nesikreipkite nū mus!
Mes su szirdžia jums padūsime — Savo ranką, kad padėt
Iszkentėti drange vargą — Ir palengvjt jį vaikams.
Marjampolėje, 18. vasario 1884 m.

Antanas isz Bugnu

*) Dar, dabar. — **) Kortas, materija gera brangi.

Apie skruzdėles.

Įpatingumas budo nekuriu gyvūliu ir gyvūlėliu, slankiojancziu ir knibzdancziu ant žemės virsziaus, senei jau pradėjo pritraukti žingeidumą mokslinguju vyru. Jū arcziaus pradėjo jie išiziurėti į gyvenimą atskiriu veisliu, jū daugiaus stebėtino atsidengė ju akims: įvairiose veislėse gyvūlėliu, kurie pirma iszsirodė nėko neiszmananczeis, krutanczeis be jokios tarp savęs sutarties, tapė užtėmytas dailei surėdytas gyvenimas, parodąs gana didoką protą tu gyvūlėliu. Labiausei stebėtinu pasirodo budas skruzdėliu. Ne be reikalo kūne laiko nekurie skruzdėles už iszmaningiausius palei žmogų sutvėrimus; ju gyvenime užtėmysi daug paproczių, primenanczių paproczius žmogaus. Sztai, kaip apraszo mums gyvenimą mokslingi vyrai, įvairiūse krasztūse nutėmyję ju budą, paproczius ir t. t.

Ne visose vietose vienaip skruzdėlės gyvena. Vienos prisilaiko labiausei giriose ar taip nūszaliose vietose, gyvena mažais bureleis; maisto pasimedžioja kožna sav. Szitą veislę visai teisingai vadina „laukinėmis“. Kitos vėl gyvena placziomis draugystėmis, iszmislei sukrautūse lizdūse, laikosi vienybėje, medžioja isz vieno; įžymiausia įpatybė szitos veislės ta, kad jos užlaiko savo lizdūse taip vadinamas „pievines utėles“ — mažyczius vabaliukas, iszleidžianczius isz savęs skystimą, kurį labai mėgsta skruzdėlės. Ant galo pasitinka, įpacz Amėrikoje, lizdai skruzdėliu, mintanczių grudeleis žoliu, kurias paczios veisia aplink savo lizdą, dėl to jos pirma nuvalo dailei dirvą, pagrauzdamos netinkanczias joms žolėles, o paskui pasodina tas žolėles, kuriu grudelius labiaus mėgsta. Pagal tą ju stebėtiną paprotį viena žolėlė, dažniausei atitinkama aplink skruzdynus, tapė praminta „skruzdėlineis ryžeis“.

Lizde skruzdėlės atlieka kožna savo darbą, kaip antai bitės: vienos peri ir augina vaikus, visaip apie jū puldinėdamos; kitos darbininkės — atlieka sunkesnius darbus: kilnoja svarbius daigtus ir t. t., už

tai jos ir apkunesnės už kitas. Kiek viename skruzdynė rasi po kelis virszėjus. Atskyrus lizdai, išgyvenę kaimynystėje, tankei kariauja tarp savęs: užpuldami ant vienas kito, gaudo kaiminkas į nelaisvę; pakliuvusios tokiu būdu į svetimą lizdą skruzdėlės paliekti tarnais savo pagavėju, priverstos esti atlikti sunkiausių darbus.

Skruzdėlės beveik nėko negirdi, taip jau ne labai mato, už tai ūslė jų neiszpasakytai jautri: ūslė skruzdėlė atskiria savasias nū svetimu. Labiausei-gi stebėtina, kad szitie mažulėlei vabaliukai moka apsimainyti žiniomis, susikalbėti tarp savęs. Kaip jos viena kitai ką pasako, tikrasi nežinē; bet neabejotinai viena kitą supranta. Ne vienas gal matē, kaip skruzdėlė, užtikusi kur maisto, pati viena nepajėgdama nusineszti radinio, bėga pasikviesti daugiau; sutikusi pulkelį savuju, ji susistabdo jas ir tūjaus vedasi, kur reikia; ne gana dar to: ji atsiveda visada tiek tik, kiek jų reikia pagal sunkumą nasztos. — Taigi matai, kokie dyvini vabalėlei tos skruzdėlės: užtikęs skruzdyną, bevaikszcziodamas kur po girę ar po lauką, rodosi, taip ir atsisēstum szale jo, kad geriaus išžiurėti į jų trusą, nors ir baisu, kad kokia ēmusi neįkastu.

Didžkaimis 15. grūdžio 1884 m.

Pranys Aszakaitis.

Žydai dalina karaliską girę.

Tikras atsitikimas Lietuvoje.

(Priemazga.)

Nukeliavęs Kreivarankis su ukininku į Kauną nuvedė jį pas kas žin kokį urėdininką. Puikei isztaisyta troba, o keliatas rasztininku ten taip szaunei raszē, kad plunksnos czirszkē. — Ponas urėdininkas buvo draugas Kreivarankio, žydas Joffe isirēmęs į szonus užklausē rusiszkai Kreivarankio, ko tasai muzikas noris. -- Kreivarankis atsakē: „Vasze visokoblagorodie, tasai žmogus isz Kupiszkės, atėjo pasiteirauti, kada jam atmerūs skritį karaliskos girės.“

„Liadno“, isztarė urėdininkas; „apie atmėravimà penkesdeszintis deszintiniu girės su žeme nusiųstas jau yra iszpildytinas laiszkas prie sudo asesoriaus. Pas anà eikite.“

Tai pasakės urėdininkas įėjo į antrà trobà, o Kreivarankis žlebtelėjo ukininkui, kad tasai įkisztu ponui urėdininkui pinigų. Ukininkas nei mažumą nepriesztaravo, ir pasikloniojėsi bruko apgaudinėtojams plūksztà bumaszku.

Paskui Kreivarankis su linksmu ukininku įėjo į kas žin kokius namus, kur paklausė, ar yra namėje ponas sudo asesorius, o gavo atsakà, jogei iszvažiavo į priemėstį Aleksotà. Musu du keleiviu norėdamu greicziaus atlikti reikalà nustimpino į Aleksotà, kur stovėdamu ant pleuto (szasijos) tykino reikalingo urėdininko. Bet ne ilgai laukdamu pamatė atlekianczią druszkà, kurioje sėdėjo puikus ponas (buvo tai žydas Frankas). Kreivarankis pamatęs atvažiūjantį atsiliepė: „Nu gerai, ir su jieszkomu priestovu susitinkame.“ O kad druszka prisiartino, tai Kreivarankis nusiēmės kepurę apstabdė važiūjantį ponà ir pasakė ukininkui: „Tamsta prieik ir apsirokūk.“ Nemitės ukininkas nusiēmės kepurę ir kasinėdamas galvą prisiartino prie puikaus pono, kurs jam pasirodė didei vėžlyvu, ir prizadėjęs tūjaus atvažiūti dėl atmėravimo girės, malonei nū ukininko 200 rubliu priēmė. Czėla ta kumėdija iszvedė isz kisenės neiszszmintingo žmogaus viso labo 695 rublius.

Linksmas ukininkas pagrižo namon, ir geidulingai laukė atvažiavimo pono priestovo, bet gana ilgai nesulaukęs, pradėjo sziam-tam gūstiesi, ir atsirado toksai mandagiu sztukmistriu neprietelius, kursai rupestringam ukininkui isakė, skūstiesi ant apgaudinėtoju Kauno apskritiniui sudui. — Sudas tūjaus liepė padaryti iszjieszkojimà ir paēmė į nagà žydas Kreivarankį, Joffę ir Frankà. Nabagyczei iszoko kaip į rutu daržà, o noris sukosi kaip pyplėi rankose, vienok aiszkei pasirodė kaltais ir 6. dienoje einanczio grūdžio mėnesio parokūta buvo, sudyti nusikaltusius žydas.

Toje dienoje iš rytmečio pradėjo rinktiesi į sudo namus žingeidieji; dar sudas neprasidėjo, o jau visi sūlai teisdarinėje troboje buvo užimti žmonių, kurie persveringai buvo žydai; žydai susirinko didelioje daugybėje, norėdami tūmi lyg nuganditi teisdarį ir apstabdyti anūs nū iszdavimo smarkios isztarmės.

Kolei prasidėjo sudas, prieangyje atkampei sėdėjo du senų žydu ir vaiszindamu vienas kitą tabaku pusbalsei tarp savęs kalbėjo.

„Ar girdi Rebė-Leibė, kaip tu, brolau, dumoji, ar smarkei tūs nabagus nusudys?“

„Mano Rebė-Mortkeli,‘ atsakė Leibė, „kas gal įspėti sudą tu nedoru ‚goju‘?“ Tie garsingi sudai nėkam nemaczyja. Tegul anūs ten devyni drugei sukrato. Visi vyresniejie tu nauju sudu ir ju prisiektinei advokatai mokėti iš universitėtu, puikus ir neprieinami. O tie prisiektinei vyrai, tai tikri Hamanai, prie ju nė su paklanu nė su dovanomis neprieisi.“

„Tiesą kalbi, Rebė-Leibė, didei iszkada tu senovės pavietiniu sudu, kuriūse viskas dirbosi uždangoje, tenai visi į paszinėjimą grajyjo, o noris ir buvo iš tarp ponu iszrinkti vyresniejie, bet tie savo apsiėjimo su visu nenumanė, arba sirgdami ponu tinginiu nenorėjo numanyti. Paviecziu sudūse visus reikalus vedė rasztininkai ir virszininkai stalu, o pas tūs ponus nuėjęs su raszcziuku pono Chalczinskio (paraszas ant bumaszku rėdytojaus banko) viską galėjei padaryti. Tie iš balto padarė jūdą, o iš jūdo baltą. Dar ir suvienytoje palatoje buvo nė szio nė to, bet dabar tegul anūs kolera . . .“

„Ui Rebė-Mortkeli, kokia dabar gadyne? — ‚Gojai‘ pradėjo laikyti karcziamas ir kromus: ot ir Kaune kiek priviso ‚gojiszku‘ kromu! Tūjaus po lenkmezcziū cziauzdėjo didelį kromą emigrantas Dauggirdas, su tūmi buvo minkszta dūna, emėme dūti kyszių vyriausybei, ir Dauggirdą tūjaus iš Kauno iszrukėme; bet dabar visur privisusiu tu ‚goju‘ nėkaip negali įveikti. Iš pradzios dar szeip-taip laikēmėsi, pardavinėdami viską pigiaus, už tai dūdami mažesni svartį (vogą) ir mērą, vienok ir ta gudri iszmonė jau nemaczyja. Ant

galo ir tie muzikai — kad anūs ,szvaro jor kapores' — pasidarė tokie kytrus, kad ir su arėlka nėko jiems nepadarai. Ot dabar tie trys vargszai apmilžo vieną muziką, ir tūjaus sudas, o kitą kartą asz nugalandau vieną ,goju' ant triju tukstancziu rubliu, o ir plaukas man nū galvos nenukrito.“

„Ai vai, gevalt, Rebė-Leibė! Sunki gadynė atėjo giminei Yzrajėliaus, o tai vis ponas Dievas koroja už grėkus musu nedoros jaunūmenės, kuri vaiksziiodama į mokslinyczias ,goju' su anais brolaujasi. Pirmiaus mums užteko iszsimokėti talmudo ,chedere' (mokslavietėje), o dabar jiems visu velniu reikia, gimnaziju ir universitėtu, isz kuriu iszėjė ir iszokė į daktarus, aptėkorius, advokatus ir visokius rasztininkus, neužlaiko nė szabos nė koszerystės, ėda trepnus valgius, szabose važiūja, raszo ir rukc papėrosus. Patsai savo akimis macziau, kaip vienas isz tu bedieviu drauge su ,gojais' szutino kelbasus. Tie naujos gadynės žydai, nedoresni už paczius ,gojus' nevaiksziuoja į iszkalą ir gėdisi musu drabužius dėvėti. Szabose nepamatysi pas jus ant stalo nė vienos žvakutės. Viskas gojiszkai, dega žiburei, o tarnai ,gojai' padūda valgius, kuriu nė vienas tikras žydas smerties bijodamas neparagautu.“

„Tur buti, Rebė Mortkeli, nėtoli sudas ir atėjimas Mesijosziaus. O kad jisai greitai ateitu! Tada visi ,gojai' mums tarnaus ir bus musu vergais. O tie vyresnybės rabynai ir szuniui ne verti, mes anu su visu ir nelaikome už rabynus. Arba kas isz tu yra gero, katrūs padūda į ,jevonus (Maskolius)', priėda ten valgiu ne koszeriu, ir pagrižta ,pusgojeis'. Gana czion apie liudnus daigtus kalbėti, eikime į sudą pasiteirauti.“

Isz tiesu jau prasidėjo sudas. Tila buvo troboje sudo, kur galėjei lekianczią musę girdėti. Prokuratorius apskundė Kreivarankį, Joffę ir Franką, reikalaudamas ju nusudyjimo ir pakorojimo pagal įstatymus.

Kaltininku apgynėjas, vienas isz geresniu advokatu žydu, negalėdamas visiszkai iszteisinti savo viengencziu, dailioje kalboje stengėsi anu kaltybę

numažinti, rodydamas, jog anie skaistszirdingai savo nusidėjimą išspažino, ir galėdami nū ukininku dar daugiaus piningu paimti, vienok to nepadarė. Ant galo kalbėjo, kad Frankas išz priezasties gaisro vargingame padėjime budamas, lyg nei priverstas buvo dūdamus piningus priimti, o taipo-gi jog tasai Frankas yra labai silpnos sveikatos ir ne toli smerczio, dėlei to ne už ilgo“ jį sudys patsai augszcziausias Dievas.“ Tokios tai įtuos ilga ir daili kalba protą klausytoju rodos nuramino ir kaltininku naudai pritaisė. Žydiszka-gi publika sake: „Kuks du? Recht, recht — sehr klug gesagt.“

Nuskriaustas ukininkas apgynėjaus neturėjo, dėlei to p. sudo virszininkas atsiliepė prie ten esančiu prisiegtiniu advokatu: „Kas išz ponu apsiims buti apgynėju vargingo valsezionies?“

„Asz busiu apgynėju nuskriausto“, atsiliepė vienas išz žinomu advokatu, p. Elaginas, kurs daileiiszguldęs visą reikalą tvirtybe savo protingos, perkunu graunanczios iszkalbos, visiszkaį pergalejo advok. tą žyda ir iszvadinęs kaltininkus kraugėreis, mintanczeis krauju ir prakaitu lengvatikio artojaus, aiszkei parodė, jog prisipažinimas nusikaltusiu negal rokūtiesi skaistszirdingu ir kad jie budami tikrai kaltais neverti nē pasigailėjimo nē palengvinimo apgarsintos įstatymais koronės.

Ponui Elaginui pabaigus kalbėti, prisiektinei vyrai isztarė baisius žodžius teisybės „kalti“, o teisadarei nusudyjo kaltininkus: Franką ant visados iszsiūsti į Sibėriją, o Kreivarankį su Joffe atidūti į kalėjimą. Iszviliotus-gi nū to ukininko 695 rublius prisudyjo iszjieszkoti nū tu kaltininku.

Taip pasibaigė tasai garsingas sudas, o žydiszki žmonės tamsioje savo dalyje didei neužganėtini, kaip musę kandę, nuleidę nosį spudino namon isz sudo, ir tame spruste iszeinancziu isz sudo trobos magnētiszki pirsztai grabaus sztukoriaus isz kisenės pono advokato Elagino 120 rubliu iszgabeno. Tokią tai atpildą apturėjo p. Elaginas už padorų apgynimą

nuskriausto žmogaus. Bet už visas medegiszkas atpildas yra didesniu atganėtinumu visūtinas pripažinimas ponui Elaginui tikro talento ir neapžvalgos ant to, kad už savo sunkų darbą neapturės užmokesčio.

Apraszymas augszcziaus iszaiszkinto atsitikimo parvedė man į atmintį dar vieną sztuką, kurią musu žydelei padarė Raseiniūse. Baigiantiesi spalio mėnesiui praeitu metu žmogus atvedė į mėsą pardūti arklių, žydai apipūlė derėti, ir vienas isz ju už 54 rublius nupirko, o davęs ukininkui dvi bumaszkas po 25 rublius ir 4 po rublių, užsėdo ant arklio ir vėjais kas žin kur nuszvilpė, ukininkas-gi paėmęs pinigų nuėjo į vyresnybės skrynę, norėdamas dvi-deszimtpenkrublinius iszkeisti į smulkesnius — bet koksai buvo to žmogaus iszgąstis ir nusiminimas, kada jo rublinės pasirodė laksztais vekselinio popėriais, ant kurio buvo isztepliotas bumaszkos paveikslas. Nelaimingą ukininką nusiuntė dar į paliciją dėl suraszymo jo parodymo, isz kur nustimpino namon be arklio ir pinigų.

Vienas Prancuzas, didelis diplomatas, pasakė garsingam Anglijonui: „Kad nebucziau Prancuzu, norėcziau buti Anglijonu.“ Ant to puikus Anglijonas atsakė: „O asz kad nebucziau Anglijonu, tai norėcziau buti Anglijonu.“

Taip ir mes galime isztarti, jogei budami Lietuveis, norime visados buti Lietuveis. Mylėdami savo tėvynę Lietuvą, kaip tikrą motyną, o Lietuvius kaip brolius, didelį skausmą szirdyje juntame, kad tame laike visūtinios apszvietos isz musu viengencziū atsiranda tokie tamsūs žmonės, kurie visiems pasturlakams dūda savę baisei prigauti. Brolei artojai, jeigu neturite mokslo, tai bent turėkite paprastą protą. Nemokate patys vesti savo reikalu sudūse, tai tūse dalykūse jieszkokite rodos pas žmones, padorius ir numanancziūs veikalus. Kaune yra keliatas prisiegtiniū advokatu Lietuviu garsingo mokslo, teisybės ir padorumo. Vardai ju yra visiems žmonėms žinomi, turėdami tada rėdyboje reikalus arba provas, eikite

prie tu gūdojamu vyrų, kurie parodys jums tiesų kelią, nū kurio neklysite, o visokie prigavikai nesusztis jūsu kiszeniu. *Aleksandras Gužutis.*

Apie bites.

Raszo Pranys Aszakaitis.

Prakalba.

Visūse krasztūse jū toliaus, jū geriaus manosi žmonės gyventi; kasdien randasi nauji reikalai, už tai tur augti ir iszteklius. Taip pat dedasi ir Lietuvoje: kitąsyk ukininkas gavęs isz savo lauko grudo ir paszaro truputį virszaus, ne kaip reikėdavo jam pacziam iszmisti ir gyvūliams užlaikyti, džiaugdavosi, kad gal mokestėlius užsimokėti, szendien-gi jau suvis kitaip: kiekvienas stengiasi kiek galėdamas ir kaip galėdamas prasimanyti kū daugiau graszio, aria ir seja kožną sklypelį žemės, kad tik galētu daugiau pardūti; o tai vis dėl to, kad daugiau nū jo reikalauja ir mokeszciu ir kito ko. Bet ar tikrai gerai moka prasimanyti pinigą musu ukininkai? Beveik gali sakyti, kad ne. Tiesa, daug rasi szią gadynę tokiu, kurie tur susitenkinę graszio, kurį gal apversti pagal savo norą ant naudingo darbo; vis-gi didesnioji pusė skundžiasi, kad sunku esą gyventi. Dėl kogi tai? Juk žemė Lietuvoje, Dievui dėkui, gana gera — tą pripažinsta ir praszalaiczei, kuriems teko atlankyti musu krasztą; bet tie patys praszalaiczei iszranda, kad Lietuvei perdaug jau įknibę į savo žemę (dirvą). Juk tai ir teisybė. Musu ukininkai žino tik savo lauką ir tą patį apdirba dar vis senoviszka, baidosi visokiu geru nauju įvedimu. Prie ukininkystės jie neįsimano jokio kito truso, kuris taip-gi jiems galētu dūti pelną, pridėti graszį prie to, ką dūda dirva ir kaimenė. O gali juk rasti tokį trusą, kurs labai pritiktų ukininkui, atnesztu jam naudą, padidintu jo turtą. Man rodosi, kad musu ukininkai ir netingētu užsiimti kū nors virsziaus, kad tik gerai suprastu, kokią isz to turės nauda, ir numanytu, kaip ką pradėti.

Man atsitiko syki įsisznekēt su vienu ukininku apie tai, ko dėl jis neužveda gero sodelio, neprasimano bicziu — atsakē kad neesą kam jį pamokinti. „Bepigu kad butu nors kur apsiskaityti apie visą ką, vis dar butu nė szio nė to.“ Teisybę kalbėjo tas žmogelis — reikia, butinai reikia, kad musu ukininkai turētu ką pasiskaityti apie užimanczius jūs daigtus. Žinoma, jū placziaus gautu jie apsiskaityti apie savo reikalus, jū butu geriaus. Yra tam tikros kniūtės svetimose kalbose apie ukininkystės trusus — jas labai naudinga iszversti lietuviszkai,*) tik tai ne taip spartus darbas. Už tai-gi tū tarpu pravartu butu siunsti per laikraščzius nors trumpus straipsnelius užimancziuos jūs įtalpos. — Szitie keli prakalbos žodžei, tariu, gana pateisina, dėl ko apie toki svarbų dėl musu krasztio dalyką, kaip laikymas bicziu, raszau asz taip trumpai: kol kas bus placziau paraszyta, neužkenkia, man rodosi, tū tarpu kad ir trumpai pasikalbėti. Sztai ir įtalpa szito mano pasikalbėjimo:

- 1) Ką gali naudoti isz bicziu?
- 2) Gyvenimas bicziu ir ju įpatingi paproczei.
- 3) Trusas apie bites.

I. Ką gali naudoti isz bicziu?

Žinomas yra daigtas, jog prasimanius syki vieną ar du aviliu bicziu, lengva susilaukti neužilgo ir keliolikos, keliu deszimecziu, reikia tik mokėti ir netingėti apie jūs pavaiksztinėti. Sėdėdamas rankas suglaudęs nėkad nėko nepelnysi. Laikancziu bites juk atsirastu pas mus gana apstus skaitlelis, tik dažniausei szitie vabalėlei atidūti ant Dievo apveizdos, už tai ir naudos jie atnesza tiek tik, kad vos pacziam užtenka pavalgyti. Kad kas ketentu už medų prsimanyti graszio, to pas mus nė negirdėti. Bet suvis kitaip dedasi svetimūse krasztūse: ten bites veisia

*) Kaip paveiksia tokiu vertimu turime jau „Tris pamokslus apie gaspadorystę“ Nėrio; taip-gi iszversta jau isz lenkiszko — dar tik ketinanti pakliuti į spaustuę — labai naudinga kniūtė Edm. Jankausko: „Sad przy chacie“.

ant pelno ir pelną gauna pusėtiną. Ne toli įieszkojus — Vokietijoje — atsiranda bitininkai, žinoma tikri bitininkai, skaitą nū kožno avilio po 25 rublius pelno ant metu. Tiesa, tie bitininkai yra ant to atsidejė; su jais mes nesusilyginsime, bet-gi prigulinczei elgdamiesi ir mes galėtumėme turėti nors dalį to pelno. Ne sunku juk tiesiog išskaityti, kiek gali pelnyti nū kožno avilio. Tegul vienas avilyš dūda kas mets tik po 10 svaru medaus; jeigu už svarą padėsime mažiausei tik po 15 kap., turėsime 1½ rublio. Tik dar lieka naujieji spieczei! Tegul ant kožno triju seniū aviliu pareis tik po vieną spieczių — skaitant už spieczių po 3 rublius, ant kožno avilio pareina po 1 rublį. (Už vaszką mažas pelnas — jo ir neskaitysime.) Tokiu būdu vienas avilyš dūda pelno 2½ rublio. Lengva numanyti, kad sziczion suskaičtyta kū mažiausias pelnas — toks, kokį gali turėti visada; gerais metais pelnas gal buti dvigubas ir trigubas, gal daėiti, kaip sakiau, iki 25 rubl. Taigi mat, įsiveisęs keles deszintis aviliu, jau gali turėti tokį pelnelį, katras kiek vienam butu pravartu — o tik tas pelnas pareina mums, kaip sako, nė arus, nė sėjus, nės truso ir gaiszaties apie bites nė kasžin kiek: visada atsiras namūse atliekamas žmogus — senas ar jaunintelis, katras, neatspėjant pacziam ukininkui, galės pavaiksztinėti aplink avilius.

Bet ir tai dar ne viskas, ką mums daro gero bitelės. Senei jau patėmyta, kad ant lauko, dažnai atlankomo bicziū, visados geriaus uždera nekurie javai, kaip antai griškai, ripsai ir kiti, ne kaip ant lauku bicziū neatlankomu. Tą patį gali sakyti ir apie sodus. Reikia žinoti, jog žiedai nekuriu augalu negal užmegzti, nepakliuvus į jūs dulkelėms kito žiedo (žiedai matai taip-gi porinasi kaip ir gyvūlei); szitas dulkeles dažniausei suskirsto vėjelis (jos labai lengvytės ir pakūla į orą prie mažiausio sujudėjimo); bet daug tikriaus szitą darbą atlieka atlanką žiedus vabalelei, ipacz bitės, rinkdamos medų.

Ant galo nors nūszalei priminsiu ir tą, jog trusdami apie bites, mes pastojame akylesneis, iszmin-

tingesneis, o per tai ir doresneis. Juk sako, kad nedoram žmogui bitės nesiseka; o nesiseka jos mat tada, kada ar ting apie jas trustiesi ar netur gana iszminties, kaip su joms apsieiti. — Bet ir padoriam žmogui sunku laikyti bites, nepažinus ju budo ir paprocziu. Tas tik gal buti geru bitininku, katras pažino gyvenimą bicziu.

II. Gyvenimas bicziu ir ju paproczei.

Vidurvasaryje, kada bitės esti pacziame guvume, avilyje rasi trejopus vabalėlius: bitiną, tranus ir darbininkes.

Bitinas. Tikrame avilyje, jeigu tik tai nebus priesz spiecziant, rasi visados ne daugiau, kaip vieną bitiną. Jį lengva atskirti nū kitu bicziu, nės kunelis jo pailgesnis ir dėlto jis iszsirodo didesnis už jas. Bitinas labai reikalingas avilyje ir už tai mylimas kitu bicziu; nustojes jo avilyš tūjaus pradeda oszti, tarytum apraudodamas savo nelaimę — ant to oszimo pratę bitininkai lengvai numano, kas kenkia aviliui. — Bitinas tai motyna ir gimdytoja jaunosios veislės — ne tik darbininkiu, bet ir tranu ir bitinuku. Gerame avilyje tik jis vienas deda kiauszinukus, isz kuriu ir atsiranda jaunoji veislė. Savo darbą bitinas pradeda nū pat pavasario. Jū oras eina sziltyn, jū jis daugiau padeda kiauszinuku; pacziam gražume vasaros, kada ipacz daug laimi laukūse darbininkės, skaitlius pade damu per dieną ir naktį kiauszinuku pereina per tukstantį. Į pabaigą vasaros bitinas pradeda liautiesi dėjes ir visai perstoja pusej rugpiuczio. Bitino kiauszinukai mažyczei, balzgani ir pailgi; deda jis vaiksztinėdamas po kori, neapleisdamas nė vienos akutės ir mesdamas į kožną po vieną kiauszinuką. Nekai tas bitinas, katras deda kiauszinukus nepaeiliui ar po du drauge. — Vienas ir tas pats bitinas deda dvejopus kiauszinukus — tikrus (paprastus), isz kuriu iszsiper darbininkės ir bitinukai, ir traninius. Isz koku kiauszinuku ir kaip atsiranda tranai ir darbininkės — toliaus pamatysime, o tūjaus pažiurekime, kaip iszsiper bitinas. Vasarą, priesz spiesdamos

bitēs nulipina prie kraszto gražaus korio tiek lizdeliu, kiek nor iszperėti sav bitinuku (lizdai tie esti ruimingesni už koriu akutes); į jūs bitinas padeda po kiauszinuką tokį jau, kaip ir dėl darbininkiu veislės. Už triju dienu szitie kiauszinukai pavirsta į baltas, tarytum suvystytas kirmėlaites; jas darbininkės apszcei maitina per szeszas dienas tam tikru baltu skystimėliu, o paskui, dailei užlipinusios lizdelius, laukia, kol bitinukai visai suaugs. Isztupėję tame kalinyje asztūnias dienas, jie pragraužia apvalei antvožėlį savo lizdo ir iszlenda. Jaunikis bitinukas iszsirodo mažesnis ir balzganesis už senį. Pirmą, antrą ir trecią dieną savo gyvenimo jis esti silpnas, bet už septyndienio jau lekia ant oro jieszkoti trano, idant susiporintu. Trano apvaisintas jis vėl grįžta į avilį ir daugiau jau nepasirodo lauke, negut tik spiesdamas. Toksai bitinas platina veislę per visus 4 ar 5 metus savo amžiaus ir deda ne tik apvaisintus kiauszinukus, isz kuriu atsiranda darbininkės ir bitinai, bet ir neapvaisintus — traninius, iszkuriu užauga tranai. Jeigu-gi bitinui nepasisekė dėl ko nors susiporinti su tranu, tai jis veisia tik vienus tranus. — Dar nesuaugus jauniems bitinukams, jau senis iszspiečia su dalimi bicziu, jieszkodamas sav naujo lizdo, paskui jį gal iszeiti antras spiecius su vyriausiūju isz jaunuju bitinuku ir t. t., jeigu tik bus gana avilyje darbininkiu. Su tais spiezeis iszlekia drauge ir visi atliekamiejie bitinai, nės ar szeip ar taip jiems ne gyvenimas avilyje: darbininkės sav pasiskiria isz ju visu vieną, o kitus iszvaro laukan. — Bitinas turi tokį jau gylį, kaip ir darbininkės, tik jis nėra toks piktas: žmogų tik tada įgelia, kada jį užgauna; už tai du bitinų tarp savęs susitikusiu giliasi, iki vienas kitą nenukerta.

Tranai — tai bicziu patinai. Jie neveikia nėko kito, kaip tik lakioja skambei birbdami, idant sutiktu bitiną. Sykį susiėjęs su bitinu, tranas tūjaus pastimpa. Tranai atsiranda gana anksti; jūs bitēs peri beveik taip jau kaip ir bitinus: nulipina korius su ruiminge-

snėmis akutėmis, į tas akutes bitinas padeda po traninį kiauszinuką. Už triju dienu tie kiauszinukai pavirsta kirmėlaites; sukakus szeszioms dienoms bitės uždaro jas lizdeliūse; dar už 15 dienu iszsikalia jaunoji veislė. Taip iszsiperi tranai *didieji*; jie daug stambesni už darbininkes. Bet tankei gali matyti aplink avilį tranelius lygaus su jomis didumo; jie atsiranda tada, jeigu avilio bitinas paliko neapvaisintas; isz kiauszinuku tokio bitino, padėtu tiesiog į koriu akutes, o ne į tam tikrus lizdelius, ir iszsiperi *mažieji* tranelei. — Tranai suėda labai daug medaus, ipacz vidurvasaryje, kada ju privysta burei, bet pasibaigus lauko darbui, darbininkės jau nedūda savę skriausti: jos visus tranus iszgena isz avilio, ir jie tokiu budu tur numirti. Ant žiemos jie pasilieka tik tūse aviliūse, kur ar darbininkės persilpnos, ar bitinas nėkai.

Darbininkės, kaip kožnas žino, ant kuno daug mažesnes už didziūsius tranus; už bitiną jos taip-gi iszsirodo mažesnės, nės ju kunelis daug trumpesnis. Gerame avilyje kur yra bitinas, jos nededa jokių kiauszinuku; tik labai retai, kada avilyš ilgai stovi be bitino, nekuriuos įsimano dėti ir tai tik traninius kiauszinukus, nės darbininkės nėkad nesiporina su tranais. Szitos tranės labai užkenkia aviliui, nės kaip kada kitos jas priima kaip bitinus ir paliauja rupinusios apie įgijimą tikro bitino. — Darbininkės iszsiperi isz apvaisintu kiauszinuku, tokiu jau, kaip ir bitinukai, tik anksztesniūse lizdeliūse, tose pacziose akutėse, kurios buna parengtos medui dėti. Kiauszinukas, padėtas į akutę, taip pat pavirsta per tris dienas į kirmėlaitę; kirmėlaitė ta minta per szeszias dienas, užlipinta buna vieniūlika dienu ir per dvidešimt dienu, skaitant nū padėjimo kiauszinuko, iszlipa balzganoka, szvelni bitutė. Pirmą septyndienį jaunikutės trusiasi po avilį, laukan dar bijosi lėkti. Praėjus septyndieniui, jeigu nusiteikia oras, jos visu bureliu iszlekia pasilakstyti aplink avilį, o paskui pradeda lėkti į lauką ant laimo. Jū tolyn, jū didyn eina skaitlius jaunosios veislės; ant galo darosi ankszta visoms gyventi viename avilyje, tada tai

dalis bicziu su seniu bitinu lekia laukan isz savo senojo lizdo, jieszkoti sav naujo gyvenimo. Pasiemusios su savimi iki valei medaus, spietikės pradeda oszti, maiszytiesi į kruvą, kviesdamos su savimi bitiną. Bitinas iszeina isz avilio jau didesnei pusei darbininkiu iszlėkus ant oro. Iszsikvietusios syki isz avilio bitiną, spietikės lekia ir apsistoja, kur jis nor. Už tai pirmas spieczius su seniu apsunksiu bitinu apsistoja tankiausei kur nors žemai ne per toli nū avilio. Antriejie-gi spieczei su lakeis jaunikeis bitinukais lekia toli ir taikstosi susimesti augsztai į medžius. — Darbininkės — už ką joms ir dūtas tas vardas — nū pat pavasario, kada pražysta medžei ir žolės, iki rudens, kada dingsta žiedai, eina į darbą, t. y. nesza kaip galėdamos medų ir taiso sav taip vadinamą bicziu dūną. Medų jos daro isz saldumynu kvėtku ir medžiu žiedu, kuriūs namon parsinesza savo guzelyje. Dūna darosi isz žiedu dulkeliu; tas dulkeles bitės parsinesza ant kojeliu, sudeda į akutes ir suminko su medumi. Szitu maiszalu — dūna — ne tik jos paczios minta, bet ir vaikus peni. — Bitės renka taip-gi medžiu bumburu sakus ir vandenį. Sakus jos parsinesza ant kojelių, kaip ir žiedu dulkeliu; jie reikalingi užlipinti avilyje visokiems plyszeliams. Vandenį bitės parsinesza viduriūse kaip ir medų; vandū joms reikalingas ipacz priaugant jaunai veislei. — Isz kur-gi bitės gauną vaszką? Reikia žinoti, jog vaszko jos isz nėkur ne parsinesza — ji iszdūda kunelis bitės. Vasarą, bitėms gerai atsigavus, nū ju papilvės pradeda luptiesi giedrus, ploni žvynelei — tai ir yra vaszkas; isz jo bitės lipina korius. Naujai nulipinti korei esti balti; szildomi tirpsta iki paskutiniam trupinėliui; ilgai pabuvę avilyje, korei pradeda jūsti, ipacz tie, kuriūse perūjasi vaikai. Seniejie korei ne pilnai sutirpsta ant ugnies. Idant bitės prisinesztu daug medaus, reikia, kad ne per toli nū avilyno butu gana žiedu; nės jos nemėgsta lekti į darbą toliau, kaip už dvieju verstu, nors gal nulėkti ir daug toliaus. — Dirbdamos isz

vieno, bitės daboja, kad į ju avilį neįsikraustytu svetimos. Viena kitą jos, tur buti, suūdzia. —
(Toliaus bus.)

Pradžia lietuviszkosios kalbos.

Su nekalbanczeis dar savo mažutėleis motynos Lietuvoje jau szitais žodžeis rokėjasi ir sznekasi:

1.

Atata — gerai, gardu, szilta.	Tylėk, bubis ateis — kas žin
Utiti — szalta.	kokia biauzybė.
Caca — geras, gražus.	Nenė — dūna.
Ev, kaka — blogas, negražus.	Pepė — mėsa.
Popa — skaudu, sopi.	Zižė — ugnis karszta.
Eisme tprucziu, be — eisme	Lėlė — mažesnis vaikas.
bile kur, laukan.	Mama — motyna, matuszė.
Bubis — baisybė.	Tetė — tėvas, tėtuszis.

2.

Kuzė, kužis, kužutė — kumelė,	Cziuka — kiaulė.
arklys.	Cziukytis, kukytis, kuka —
Kužytis — kumelukas.	parszelis.
Tprukytis — verszelis.	Putė, putytis — pauksztelis.
Tpruka — karvė.	Putė — viszta.
Burė, burutė — avis.	Tikytis — visztelis.
Burytis — ėrelis.	Ziutė, gužė — žasis.
Cibuczei, cibyczei — oželei.	Ziutyczei — žasėlės.
Cibė — oszka.	Pylytė — antelė.
Cziuczis — szuva, szū.	Pylyczei — antelei, antyczei.

M. ŠL

Szermenys ir laidotuvės Petro Armino, „Auszros“ Trupinėlio † 18. kovo 1885 m.

Siuntė Dievs szią dieną
Baisų prieszininką:
Smertis kirtu vieną
Musu darbininką.
Liudną gavom žinę,
Jog Arminas mirė.
Draugai nusimineį
Gailestį datyrė.

Tad varpai bažnyczios
Grandžei ėmė gausti,
Staigei isz netyczios
Aszaras mums spausti.
Lenkai ir Lietuvei
Petrą ką pažino,
Lyg iszszauti szuvei,
Jį lanky skubino.

Petro galvą risza,
Ant lentos szarvoja;
Szeszios źvakės kyszjo,
Aplink jį liepsnūja.
Ateivei pakojos'
Maldaį jam kuszteno:

„Žodis Dievo stojos,
Ir tarp mus' gyveno.“

Po kairei dėjūja
Friesiega mieliausia,
Deszinėj kukūja
Motyna brangiausia.

R a u d a.

„Petrai kù brangiausias!
Ko dėl manę seną,
Vaikeli mieliausias,
Palikai szią dienaį? —

Velyk bucziau tavę
Mažą paszarvojus',
Taip nebucziau savę
Baisei pakorojus'.

Prider manę silpną
Sziczion paszarvoti,
Ne-gi tavę jaunaį
Sziandien palaidoti!

Mano miels Petreli,
Tu darbininkėli,
Lėtasis vaikeli,
Kaipo avinėli!

Manę tu gūdojei,
Priesiega mylėjei,
Dainaį mums giedojei,
Kaį tu pats sudėjei!

Tu kaimynams savo
Vis gerai linkėjei,
Vargdienys ir gavo,
Ko jam nežadėjei!

Vargszą kaip ir turczių
Pr'ėmei vis pas savę;

Pas tavę vienturczių
Ir pagūdaį gavę.
Tu vaikucziams kaimo,
Kaį pirm paszaliavo,
Ant Lietuvių laimo
Kreipei dvasę savo.

Trumpas tavo amžis;
Tris deszimts du metai;
Tavę Dievs Praamžis
Numylėjo czia tai!

Dievas tavę rinko
Isz daugumo tarnu,
Taigi iszsirinko
Kù labiaus pakarnų!

Nės kentėjei ilgai
Baisei didį skausmą,
Aszaromis vilgei
Dievo baisų jausmą.

Mirdamas szaukeisi
Jėzų ir Mariją.

Tu į dangų eisi,
Mirę kur atgyja!

Mielasis Petreli,
Apie mus atmįkie,
Priesz dangaus tėvelį
Savo tautą gįkie!“

Taip-gi czia raudoti
Jo pati neliovė,
Emė keikt, rugoti,
Jog jei jį iszrovė.

Pėtnycioj po pietu
Į bažnycią leido;
Jau daugiaus ant svėto
Jo nematėm veido.

Jojo grabą neszė
Vyrai daug mokinti,
Ką dar gyvas praszė
Apie jį atminti.

Ejo paskui grabo
Daug visokių tautu,
Dūt jam naktį labą,
Atilsį kad gautu.

Jūdas grabas jojo
Gėlėms apsagytas,
Ant katapliaus*) stojo
Eglėms apstatytas.

Žmonės isz malonės
„Labą nakt“ jam davė,
Po trumpos kelionės
Grįžo vėl pas savę.

Ant rytojaus ryto
Buvo trejos miszios,
Nės buvo daryta
Tai dėl jojo duszios.

Kada jau tėvelei
Giesmę jam užtraukė,
Mokslo jo draugelei
Jį gabenti laukė.

Greitai Petro kuną
Ant kelszcziu uždėjo,
Užtiesė caluną,
Į kapus lydėjo.

Czia visi, kas gyvas,
Kas prie jo prilinko,
Jaunas ir senyvas,
Paskui grabą slinko.

Į kapus atėję
Dūbę greit apsupo,
Grabą czia padėję
Jį atvožti lupo.

Gydytojas tarė,
Jog jo kunas genda;
To dėl drausmę darė,
Kas prie grabo lenda.

Priesiega jį peikė,
Jog atvožt neleidžia,
Graudžei verkė, keikė:
Petro veizdėt geidžia.

Tū kart žodį Dievo
Kunįgas pradėjo,
„Vardan Dievo tėvo“
Garsei prakalbėjo.

Tad pamokslą sakė
Skelbdams jo dorybę,
Ką žibėj' kaip žvakė
Teikdamas szviesybę.

Gyrė jo kantrumą
Iki paczio myrio,
Jo dievobailumą
Iki duszios skyrio;

*) Kataplius, katafalk'as.

Szventą sakramentą
Kaip jis godžei pr'ēmė,
Kaipo dokumentą
Į kelionę ėmė;

Kaip dar ir numirdams
Dievui davė garbę,
Majestotą girdams
Darė malda svarbią;

Jog jis buvo diktas
Vyras, ir kaimynas,
Ir nebuvo piktas
Bendras ir vaikinas.

Savo lūmą*) pildęs,
Kaipo Dievas liepė,
Vaiko szirdį szildęs,
Prota, meilę kvėpė.

Taip ik myrio liko
Tūm, kūm buvo gimęs,
Kalbą jis muziko
Skelbė, nors užkimęs.

Amžis nors ne ilgas,
Bet labai naudingas;
Kas isz to, kad ilgas,
Jeigu ne garbingas!

1. balandžio 1885 m.

*) Lūma, atskirtis.

Jog gyvenims jo-gi
Tinkas, idant girti:
Kiekvienam taipogi
Velyjo numirti.

Dievo žodį baigdams
Kunigas suriko,
Petro lupoms tardams
Sveikino, kas liko:

„Dartes sveikas likkie,
Tėve ir mocziutė!
Ir sveika pas'likkie,
Mieloji pacziutė!

Taip-gi likkit sveikos,
Vūszvė ir seselės!
Te Dievs globoj laikos
Marijos panelės.

Vaikai mokslincyzios,
Bendrai ir kaimynai,
Tarnai mus' bažnyczios
Ir sodžiu vaikinai;

Likkit czia su Dievu:
Asz namon jau traukiu;
Su dangaus-gi tėvu
Jus' ateinant laukiu.“

T. Linkis.

Mergelė mano jauna.

Szitą dainą lietuviszkoje ir latviszkoje kalboje czion patalpiname norėdami parodyti aiskųjį davadą sangiminystės Lietuviu su Latveis. Ji teprimena kožnam tikram Lietuviui, kad Latvei musu brolei yra buvę ir dar tebėra.

Mergelė mano jauna,
Kur guli tamsioj naktelėj?
„Augsztam, naujam svirnelyje

Meitin'a manna jauna,
Kur gulli tums'chu naks'nin'u?
„Es gullu tehva klehtin'a,

„Margoj matuszės lovelėj.“
Mergelė mano jauna,
Ar gali manę priimti?
„Bernyti, mano brolyti,
„Negaliu tamstos priimti:
„Turiu dureles girgždancias,
„Svirno raktelius skamban-
czius.“

Mergelė mano jauna,
Asz tavę jauną mokįsiu:
Pakelk dureles, negirgždės,
Suimk raktelius, neskambės.
„Bernyti, mano brolyti,
„Suprantu tavo žodelius:
„Tu nori manę apgauti
„Ir vainikėli nūtraukti
„Ir į aszaras įmesti.
„Tai tav jau, szelmi, paszėlti,
„Ne manę jauną vilioti.“

„Mahtes raiba gultin'a.“
Meitin'a manna jauna,
Vai varri manni pee-eemti?
„Puis'iti, mana brahliti,
„Nevarru tevi pee-eemti:
„Turru durtin'as ts'chiks'to-
s'chas

„Ir ats'ledsin'as s'kannos'chas.
Meitin'a manna jauna,
Es tevi jaunu pamahzis'chu:
Pazelldurтин'astschiks'tos'chas
Ir ats'ledsin'as s'kannos'chas.
„Puis'iti, manna brahliti,
„S'aprohtu tavus wahrđin'us:
„Tu gribbi manni peevilti.
„Ir vainadsin'u non'emti
„Ir as's'arās eemes'ti.
„Tad tev'jau, s'chkelmi, pasus'ti,
„Ne manni jaunu peewilti.“

Kunigas Mikolas Miežinys.

Isz Lietuvos.

Isz *rusiszkosios Lietuvos*. Pasirodė dabar, kad apszvietimas dėl musu yra labai kliaudingu daigtu. Ir taip yra du tikru broliu ukininku. Tai tam, kursai neiszėjo mokslus ir tamsus yra, tam vale žemės pirkti, o tam, kursai pabaigė universitetą ne vale, nės jis vyriausybės prie Lenku yra priskaitomas, Jegut taip, tai gal ir geriaus yra, mulkiu buti? Gal butu, kad apszvietimas dėl vyriausybės yra kliaudingu daigtu, ale dėl ko apszvietimą Lietuvininką laiko už „Lenką“? Dėl ko mes, Lietuvei, jegut kalti esame, negalime patys už savę atsakyti? Kam mums ta svetima „lenkiszka ūda (skura) yra užmauta? Ar tai Lietuvei yra iszbraukti isz skaitliaus gyvujų, jegut apszviestas Lietuvis negal buti Lietuviu, bet tik „Lenku“, „Maskoliumi“ ar „Vokiecziu“? Gal vėliak mislyjate, kad Lietuva yra lenkiskas nūkampis, kaip tai pasirodė nekuriems lenkiszkiems laikraszcziams? Lietuva nėkados nebuvo lenkiszku nūkampiu, buvo ji tik žemė suvienyta su Lenkiji, kuri turėjo savo autonomiją, kareivius, senatą ir valdžią skyriumi. Vienybė Lietuvos su Lenkija rodėsi tik veide paties karaliaus, kurs buvo drauge didžiūju Lietuvos kunįgaikszcziu. Kas Lietuvą per vieną su Lenkija laiko, tas nežino musu dėju . . . Taip destis musu vakarinėse rėdybose.

Vėversys.

— Vakarinės rėdybos yra apsudytos ant pavirtimo į Gudus. Dėl to-gi czia ukiszkose mokslavietėse mokina tik maskoliszkai, o teisybė lietuviszkai kalbai nėra pripažinta. Didelė koravonė ir tiems, kurie mokinasi; nės jie tarp savęs kalba kaip žąsų su kalakutu ir po keliu metu vaikelis išz tokios mokslavietės išzėjęs nemoka nė gromatos gerai paraszyti. Per tatau-gi daugumas gaspadoriu neleidžia savo vaiku mokslavietėn, rodydami anūs už ligonius, mažus, ar nuvežę mokiniojui dovanomis sviesto, suriu, mėsos ir t. t., praszo, idant anūs prie mokslo neragintu. Per tai mokslavietėje nėra daugiaus kaip 10—20 mokintinių. Mokintojai vienok, idant butu pagirti savo valdžios, rodo, kad mokina szimtais ir kad kožnas, kurs iszeina išz mokslavietės, jau dailei kalba maskoliszkai. Apaszvietimo ministėrija per tai iszrokavo, kad po 20 metu visi Lietuvei mokės maskoliszkai ir lietuvytės pažymė visai pragaisz. Pas mus, kas liepta, tai rodosi, kad tur buti ir iszpildyta. Tūmi tarpu patyrimas visai kitaip rodo. Nabasztininkė bobutė man sakydavo: „Vaikeli, nesakyk, kad liepiau, bet pats pažiurėk, ar padaryta!“ — Žemesniejie urėdininkai augsztesniems melūja, o szie jiems įtik. Per tatau-gi apaszvietimas pas mus eina keliu, nežinomu gal, ne per karaliszką mokslavietę, bet per pasimokinimą nū vienas kito. Musu mokslavietė yra kožnūse nomūse. Kur tik ruksta per stogą dumai, tai czia mokslavietė, o mokinioju mamutė, tėvelis, brolelis, sesutė ir t. t. O jegut jie negal jais buti, tai paimame ubagą, kurs moka skaityti, o susiėję išz keliu trobu mokinamėsi. Ubagas sako: „Tik man geriaus per žiemą vaikus mokinti, kaip szunis po dvarus ir kaimus arzdinti.“ O žinoma, mes namėj nė maskoliszkai nė lenkiszka nesimokiname, tik lietuviszkai, nėra išz Prusu lietuviszku knįgu turime iki valei, ir tai ne bile kokių, ir dieviszku ir moksliszku. Dabar žiurėsime, ar už 20 metu busime Gudais ar ne. Gerai priežodis sako: „Popas savąjį daro, o velnias vėl savąjį.“ Dievas pasakė: „Dirbkite, o asz jums padėsiu!“ Palaimink-gi, Dieve, musu darbus dėl gero giminės ir tavo, dėl gero musu prieszininku, kurie akli yra ir nežino, ką darą. Darbas musu vienok turės viską pergaltėti. Taip kaip musu giminė buvo pakilusi kitą sykį polytikiszka, taip turės ji pakilti dvasiszka ir turės ateiti laikas pripažinimo mums teisybės per musu ponus, Maskolius ir Vokieczius, nės mes polytika nesibovysime ir ranku ant valdžios nekelsime —

musu kilimas yra dvasiszkas. Kaip dvasiszkas pakilimas Cziakijos yra Austrijai garbingas, taip musu kilimas turės būti garbingas Maskoliams ir Vokiecziams. Musu stiprybė prisidės prie ju pacziu stiprybės, nės musu silpnumas gal tik buti ju silpnumu. Mokslai tai galybė!

Vēversys

Kaunas. Szis mēstas tur vieną bažnyčią ant pat Niamuno kranto, kitą syki kun. Karmelitu, kuri buvo kasavota, o dabar vėl katalikams atidūta taisoma. Po ta bažnyčia yra dideli skliapai, nū ju eina pagal patarles urvai muryti Niamuno apaczia, sulyg pat Pažaiscziu nū Kanno per mylę, kur kitą kartą buvo klostorius kunjgu Kamendulu. Keli drąsus vyrai, tarp tu vienas inženēras isz Kauno ir mokintojas Andrejevas isz Betygalos, lįzdami į tūs urvus su žvakėmis nulindo per 50 sieksniu po žeme; tada užėję vandenį nebegalėjo toliaus belįsti. Vienok norėdami patirti, ar toli tas urvas eina, paleido ant lentikės prilipitą žvakę, kuri paplaukusi per kokią 15 sieksniu į lubas atsirēmė. Supratę, kad nebus galima toliaus bristi sugrįždami atrado duris, kurias iszlaužę pamatė lavoną grabe gulintį. Namon kaulus parsinesų ir iszmėravę atrado, jog jie mažne dvigubai didesni ir ilgesni ne kaip žmonių szios gadynės. Taip jau yra griuvesei ir ant Nērio kranto pilies karalēnės Boros. Szita pilis taip pat tur savo urvus, einanczius Nērio apaczia. Tie urvai buvo kitą kartą reikalingi dėl pasislėpimo ir iszbėgimo nū prieszininku.

— Ties Kaunu ant namu seno ukininko Skirgėlo užpūlė septynetas burlioku. Zmogžudžei reikalaudami pinigų, pridedginėjo senį, badė, muszė, lupu nagus nū pirsztu, piaustė szmotais kailį ant pecziu, liki neatidavus savo mantos nelaimingamiam seneliui. Plėszikai burliokai iszdumė su nūplėsziu nesutverti. Skirgėla miršęs.

K.

— *Szuszvos upėje,* kuri Dubysos didumo į Nevėžą po Palėpeis Daugirdo įteka, yra taip daug udrų, sako žmonės, kaip nei jokioje kitoje upėje.

K.

— Ponas Eduvardas Volter'is, sąnaris cėcor. rusiszk. gejojrap. draugystės Petrapilėje, ir sziu metu bėgyje kelionę į Lietuvą atliks dėl etnografszkai-lingvistszku dalyku. Pasitikime, kad sandarbininkai musu Auszros ir szįmet paszalpa ir simpatija p-ui E. Volteriui ant jo kelionės pristos.

— Nekurie bando pranaszauti, buk sako to dėl nenorinti valdžia Lietuvai knjgu spaudą pavelyti, kad ēsanti tokio

įtikėjimo ir prajutimo, jog už szimto metu lietuviszka kalba suvis iszmirsenti. Nėko ant to daugiaus negalima pasakyti, kaip tai, kad negeisk kitam to, kas tav ne meilu, ir lotyniszka priežodį: Homo proponit, sed Deus disponit. *Jonas Stirna.*

Raseiniai. Szime pavietyje kelius taiso ukininkai, o ponai dūda medžius ant tiltu dirbimo ir szatrą ant keliu taisymo. Teisingiaus sakant medegos prie keliu pridūda turtingesniejie, nės ir ukininkai, kur daugiaus tur žemės, dūda medegą ant keliu isz savo girės. Kauno pavietyje taiso isz dalintus kelius, taip kaip ir Raseiniu pavietyje, vienok mažesniejie ponai ir bajcorai drauge su ukininkais, o turtingiausiejie dūda tik medegą sz girės, keliu visai netaiso. Ta rēda prigul pavietiniams marszalkoms ir tampa pagal ju valę padaryta. Czia paminėjau davadą musu keliu skaitęs apie tai Auszros n. 7. 1883m. Raseiniu pavietyje dalina kelius ir žydams; ju kelei vienok yra kŭ prasciausi, neiszvažiūjami. Kaip sausa, tai žydai sako, kad nereikia keliu taisyti, o kaip szlapia, tai sako, kad negal. *Vėv.*

Sziaulėnai, Sziauliu pav. Czionai pas kamisorių p. Landsberg'o atrado nesenai socialistszkus rasztūs. Kamisorių suėmus iszsireiszkė, kad ar 50 gromatu raszęs, bandydamas į socialisma prikaltinti, ale nei nei vieno pritarėjo neradęs. Isz tikro Lietuvos nėra socialismui prielankus; jis yra geras patrijotas valdžios virszunystę pripažįstas. *V.*

Sziaulei (Kauno rēd.). Czionai tapė sudytas vienas seniukas už tai, kad jis kaimo vaikuczius mokino lietuviszškai skaityti ir raszyti. Tas seniukas buvo su vis ubagu, prie to dar negalėjo nė vaikszczioti, nės kojose jo buvo sutrauktos. Jis mokino vaikuczius už kampa ir dūnos kąsnį, o kitos uždarbės nei jokios neimdavo. Pradėjo jis jau tada mokėti, kada negalėjo nė ubagauti nė pasijudėti isz vietos. Urėdininkas ir czia prisikabino. Senį ubagą nekūmi nekaltą veža į sudą. Kada įneszė į sudo butą, sudžios žvalgėsi į vienas kitą ir buvo matyti, kad jie patys nusiminė tokeis savo darbais, patiems buvo gėda žiurėti į vienas kitą. Prasudyjo seniuką užmokėti 2 rubliu pinigų koravonės, arba 12 adynu į kalinį eiti. — Urėdininkas reikalavo užmokesczio už savo darbą, sudas szitaip atsiliepė: „Tu be reikalo mus užklapatyti tokiomis provomis, užmokesczio tav nebus nei jokio.“ *Bitė.*

Vėksznėi. Vėkszniszkians vyko praėjusį metą iszrinkti gerą starszina Šimana Virkutį. Szis vyras, nei laszo degtinės

negerias ir kysziu ar dovanu neimas — koku ant nelaimės retai tėra starszinu — taip gražei veda gaspadorystę savo valsčiaus, kad žmonės nebemoka kaip besidžiaugti. Jau pradžioje savo starszinystės įstumė valsčiaus rasztininką V. į kalėjimą. Tarpininkas starszino skundą ir rasztininko išsikalbėjiną išklausęs pasakė: „Tamsta, starszinai, protingas žmogus!“ Toliaus Virkutis iš naujo perdalįdamas kelius paskyrė pritinkamą dalį ir bajorams, kurie iki sziol nū keliu taisymo buvo valni. Toks darbus nepatiko deputotui D., kursai paszaukė į tiesdarius marszalką Pl., Sziauliu sprauininką ir tarpininką. Po akiu visu ponu Virkutis savo prieszininką D. apgalėjo. — Tas pats starszinas, kaip girdėjome, gerai elgiasi lietuviszcai žemaitiszkuše dalykuše. Tankei, girdėtiesi, gėdina jis musu pusgalvius ir avyproczius, kurie nebenor prigimtąją kalbą vartoti, bet griebiasi už gudiszkos ir lenkiszkos kalbos. Lai jis patveria kū ilgiausei!

J. K. Dągys.

Žagarė. Tropyjosi man kartą viename kaime ant czesnies buti. Sėdėdamas už vieno stalo su kunigu Marcinkumi iš Žagarės gavau progą pamatyti iš tikro panatismą nekuriu vyru. Vos pasisėdus manę pradėjo klapatyti su klausymais, ar turįs Dievą; man su vienu išsilyginus, kiti užpūlė. Ale apie lietuvystę nėkas nėko nenorėjo girdėti. Kada jau buvome užkandę ir užgėrę, persiprasziau iš užstaliu atsikeldamas. Norėjau szirdingesniu giminės draugu atrasti, su kureis butu galima buvus, dorą žodį apie musu giminės buvį pakalbėti. Kitoje grįczioje prie stalo atsisėdęs pradėjau apie musu kalbos priespaudą kalbėti. Apie tai bebylojant, suprantama, ir musu Auszra į kalbą parėjo. Sveczei dabotingai klausėsi; priminiau ir tai, kad nekurie musu kunigai Auszrą gina skaityti, žadėdami tūsius prakeikti. Kitsai tam netikėdamas pasipraszęs vieną Auszros numerį nusineszė czia ēsancziam kunigui M. parodyti. Kunigas vos tik ant knįgutės akis užmetęs ir patėmyjęs, kad tai Auszra, vienu akies mirksniu knįgelę perplėszęs atidavė atneszusiamiam sakydamas, kad parodytu davėjui. Czia tai jisai ir išszitarė: „Jei tam tiki, kas czia stov, tai neesi vertas buti kataliku vadinamas. . .“ Nors kunigas M., budamas tikru Lietuviu, neima Auszros, bet jis ir kitiems, kiek įstengdamas, uždraudžia Auszrą skaityti. Vargszai žmogeli, ką užsipelnysi tokiu darbu? Bene amžiną gyvenimą? †

Vilnius. Vilniaus rėdyboje gyvena buk 1189064 žmonės. Tarp tu Lietuviu 475626, Baltgudziu 392391, Lenku 178360, Žydu 108847, liekusieje prie Maskoliu, Rusėnu, Vokiecziu ir Totoriu prigul. Taip apskaito vyriausybė; bene ir bus taip. Žinoma, kiekvienas kalbąs arba ir mokąs kalbėti lenkiskai yra Lenkas; maskoliskai — Maskolius ir t. t. K.

Lietuviu skundas.

Jau ketvirtas mėnū szitu metu slenka,
Kaip Auszros Lietuviams nė matyt netenka.
Daugis musu broliu yra nusiminę:
Apie jos nelaimę klaidžia, gauna žinę;
Esanti nabagė uždrausta iszleisti,
Spindulius szviesybės tarp Lietuviu leisti.
Tad vieni nužvelgia, jog rėdikas žuvo,
Vėl kiti numano, jog rėdystė griuvo,
O treči tai szneka, jog senei iszspausta,
Guli pas rubežių užkampyj suspausta.
Jūm karalius Prusu mus prie savęs glaudžia,
Tūm valdonas Rusu mus grasina, baudžia,
Jei su jo žine tai jojo rėdas daro,
Jog su raszliava mus' ir tikystę varo.

Lenkmetyje rėdas, tartum per piktumą,
Uždraudė mums spaudą; tokį netikumą
Dartės vėl mums daro, jog mus' knigos spaustos,
Dėl maldu paskirtos mums dar yra draustos:
Mat į mus isz Prusu esanczios gabentos,
Tai skaityt netinka: esanczios neszventos.

Mus' vaikucziu knigą zemskei grebežioja,
Namo mokįtoją skaudžei czia koroja,
Jog jis musu vaiką poterius mokina,
Ir isz knigu Dievą garbint iszlavina.
Ko dėl tō nedaro jis kitomis tautoms,
Ko dėl jos negal but taip kaip mus' iszrautoms?
Rėdas musu knigu spauzdinti neleidžia,
Nė anu nedūda; Dievs žin, ko jis geidžia!

Ar jis nor mus szitūm į Gudus paversti,
Draudzdamas už juju knigu tvert priversti?

Ne, tai szitoks siekis per vėlai yr daroms;
Dartės mus' liežuvis negal but iszvaroms:
Jeigu jis iszliko tiek vargu praleidęs,
Savo seną kilmę dar nėra pažeidęs,
Jeigu smarkus Lenkai, ką tiek amžiu valdė,
Jį įveikt negavo ir dar nesukaldė,
Nors gana jį peikė, liepė jo szlyksztėties,
Nės kalbos muziko nēr ko mums gailėties;
O juk viens tikėjims jungė į vienybę
Ir ant mus' turėjo didelę galybę.
Taigi ar jus drauziat ar jus baudziant mumis,
Taip savę apgauti nesidūsime jumis.
Reikia jums žinoti, jogei mus' tikėjims
Reikalauja knygų: musu toks padėjims;
Jeigu mes be knygų bažnyčioj žiopsosim
Tai užmiršime Dievą, nėko nenaudosim,
Nės misziu n'iszsprantam kalboje Lotynu,
Dėl jos iszmokimo neturime žodynu;
Isz maldu-gi knygų skaitom maldą gaudžią,
Cėcorių ir Dievą garbinam net gaudžia,
Taigi, rėdai musu, tik nebuk toks paikas,
Ir daleisk, ko meldžia tavo lėtas vaikas;
Liaukies veržt isz ranku musu maldu knygą,
Ir pas mus darykie, kaip darai pas Rīgą;
Tik žiurėk, kaip Latviš geras yr padonas,
Kaip jis rėdą gerbia, ar muziks ar ponas;
Arba kaip ir Prusas tur spaudos liūsybę
Ir visai Lietuvai siunczia jis szviesybę,
Kaip už savo rėdą galvą drąsei deda,
Kaip jis narsei karę už tėvynę veda.
Kam mums drausti to-gi, kum mes esam gimę,
Ir dabint liežuvį, kuriame užgimę?
Leiskit knygų spaudą; per rubežių n'eisim,
Prusu mokslo knygų mes visai negeisim.
Jeigu ne, turėsim oru jas gabenti,
Nės be savo rasztu vargas mums gyventi.
Kad ir ant rubežiaus sargas stos prie sargo,
Tad balionu nesime jus be didžiovargo.

T. J. L. Žintautis.

Gromatu skardinė.

J. V., Mikl. Tamstos atvirasis rasztelis atėjo. Padabosime, ką tamsta liepei.

Jonui Kim., P. Tamstos atvirasis rasztelis parvyko. Gailu, labai gailu, kad tamstomis taip nesisekė; rasi ateitinė bus laimingesnė. Tai yra paszėlimas, kad valdžia nenor musu geru noru ir geismu suprasti! — Reikalautieji numerėi 9 ir 12, kaip ir kal. 85 m. tapė antru kartu prisiusti. Kur-gi tai butu pirmą kartą siuncziant tie dalykai prapūle? — Už pernykszcziu metu Auszra dar liko 1 rublius atsilyginti.

K. Vanagėliui. Tamstos „Szauksmu aidas“ ir žinės isz Lietuvos atėjo. Taps suvartota. Taip pat pat veik ir tu tautiszkuju dainu su gaidomis talpjsime. — Ar tamsta negalėtum rankrasztį „Vartai mokslan“ muins atsiusti? Tada veikiaus galėtumėme ir kasztą apsprėsti ir už spaudą pasirupinti.

Mikolui Mas., Sl. Tamstos siuntinys su 2 rubliam atejo; kalendorei ateis.

D-ruui J. Zubaty'ui. Pinigai ant Auszros 1885 m. atėjo.

Praniui Budrikui, Skūd. Tamstos siuntinys su 2 rubliam prėnumerato ant pusmeczio atėjo. Auszra ateis.

Akelaiczui. 4 mk. už visokius rasztus atėjo.

A. Sket. Tamstos gromata su 4 rubleis už Auszrą 1885 m. atėjo; laikrasztis taps pristatytas.

Jonui Jacunskui. Gromata su 5 rubleis atėjo; kas reikalauta, taps atsiusta.

Dom. Stulp. 5 rublei, prėnumeratas ant Auszras, atėjo.

Jur. Vait. Tamstos gromata, raszyta viduryje kovo mėnesio, gauta; ir mes turime isz dalies tamstos samprotavimams pritarti. Ansai laikrasztis ne musu krasztui . . .

Szerengai. N. 4 ir 5 atėjo.

T. Linkiui. Tamstos keturi eilivaimai (tarp tu ir „Trupinėlio myris“) atkako. Dėkui.

Maksni Jurininkui. Tamstos gromata (su 7 rubleis) musu mėriui pritardama mus labai pradžiugino. Acziu už szirdingus žodžius.

Praniui Aszakaiczui. Tamstos raszto „apie bites“ ir pabaiga atėjo. Jisai tapė kaip „Auszroje“ taip ir „Niamuno Sarge“ patalpintos.

Vilniuje, X. 25 dėl S. A. B. apturėta. Taps parupita.

Antanui Gaideliui. Tamstos siuntinys su 2 rubliam atėjo. Auszra bus pristatyta, kaip ir reikalautosios knigelės.

Jūzui Keturakiui. Tamstos gromata su 1 rubliu dėl Auszros atėjo. Laikrasztis taps prisiustas.

V. Kudir. Tamstos gromata, raszyta 5. balandžio, atėjo. Dėkavojame už visokį gerą velyjimą. Musu szirdingiausias noras, kad ir tamstoms visokiu būdu sėktusi tėvynei gero daryti.

Motėjui Czap. Tamstos gromata su 2 rubliam atėjo. Auszra taps atsiusta.

Antanu izz Bugnu. Tamstos gromata su žinėmis atėjo. Žinės tapė pasiūstos į Niamuno Sargo rėdytuvę, kur jos veikiaus galės būti sunaudotos, ne kaip Auszroje. Kaip veik tamsta tik turėsi visūtiną žemės apraszą gatavą, taip ir atsiųsk. Mums bus labai sugadu.

Bitei. Tamstos „Zmogus ir szū“ taps sunaudotas ar tai vienur, ar kitur. — Pabaigą žinomo rankraszcio priglaudėme prie pirma atsiūstu laksztu.

X. Vilniuje. „Norvėgijos apszvaista“ taps patalpinta.

Jonui Matul. Tamstos paskutinis siuntinys su 4 rubleis atėjo. Laikrasztis taps pristatytas.

Szernui, V. Tamstos rasztas į rėdytuvę atsiūstasis jau talpinamas; tamsta busi toks geras kù vaikiausei tąsą to raszto iki musu atsiūsti.

Berteszkai. Tamstos žinė izz Lietuvos atėjo. Dėl musu laikraszcio ji netinka ir to dėl pasiuntėme į rėdytuvę tamstos minėtojo laikraszcio. Szitas laikrasztis priims be abėjimo ir dar daugiau tamstos korespondenciju.

Tarnui. Tamstas žinės taps patalpinatos. Apie lietuviszkùsius laikraszczius vėliaus bus paraszyta.

Praszymas.

Vienas senis Lietuvis norėdamas paraszyti gyvenimą a. a. vyskupo Zemaiczio Voloncziauskie praszo jam atsiūsti nūraszus gromatu ar ir paczias gromatas szio garsingo Zemāiczio ir Lietuvio katros bus sugražintos. Taip jau su džiaugsmu priims nū Voloncziauskie pažįstamu paminėjimus ar lietuviszkai ar lenkiszikai paraszytus. — Antraszas: Korocza (Kurskoj gub.), S. A. Gorodeckomu, ucziteliu gimnazij.

Persarga.

Yra pritirtas dalykas, kad tarp nežinancciu ir ne suprantanciu žmoniū senoviszki rasztai kartais neužmokamos vertybės, izz senatvės pageltę ir pajūdavę, tampa panėkinti ir iszpustyti. Gaspadinės jūs kartais, jei dar sziek tiek iszsilaikę, pyragus kepdamos suvartoja. Patys ėsame matę ir girdėję, kaip senovės rasztai be szirdies yra tam dalykui suvartoti. Rasi ir popėrei ir gromatos Daukanto, Ivinskie, Poszkaus ir kitu garsiu rasztininku teko į nagus tokiu gaspadinu, kurios ragaiszius kepdamos jūs sūdegino. Szaukiame, rėkiame, kad kožnas tikras Lietuvis ir Zemaitis apie tai pasirupintu. Kožnas rasztas dūs žinę apie musu kulturą. Auszros skaitytojai tesiunczia senus rasztus, kniigas, arba nors ju antraszus, jei nesibijo, kad prie ju prapultu, į musu laikraszcio rėdytuvę, kur rasztai musu tėvu yra lyg skarbai saugojami.

Auszros rėdytuve.

Apgarsinimai.

Sziometinis visūtinās susirinkimas lietuviszkosios draugystes „Byrutes“

taps keltas per Jonines ($\frac{24 \text{ d. nauj. kal.}}{12 \text{ d. sen. kal.}}$ jaunie m.) antroje adynoje po pietu Tilžēje, gaspadoje p. Augusto Paarmann'o, Stulbeikiu ulyczioje, ne toli gelžkeldvario.

Dienos rēdas:

- 1) Susirinkimas iszskirs naują vyriausybę;
- 2) „ „ perkratys metinį darbą pernykszczios vyriausybēs;
- 3) Susirinkimas peržiūrēs padēļ draugystēs turtu ir lobio;
- 4) „ „ atliks žīgius reikalingus draugystēs gyvenime;
- 5) Bus laikomi praneszimai ir skaitymai, apie kuriūs taps vēliaus artēsne žinē dūta.

Šanarei meilyjantieje kokį praneszimā laikyti tedūda žinę apie tai vēliausei iki 31./19. d. gegužio m. draugystēs perdētiniui Jurgiui Mikszui, gyvenancziam Bitēnūse per Lumpēnus (Lompönen Ost-Preussen), idant galētu buti į dienos rēdā įtraukiami. Svecziu laukiama.

Draugystēs vyriausybē.

Medicinal - tokajiszkis.

Per statų susineszimā su vynyczios ukininku *Ern. Stein'au Erdō-Bényēje*, szale Tokajaus (Vengrijoje), apturētoju 7 vynycziu *Hoszū, Baksa, Bencsik, Diokūt, Omlas, Fekete* ir *Veres*, esu smagioje įstangoje, *kēmiszikai analysavotą, mediciniszką*

garantavojamai tikra tokajiszka vyna

už *en-gros-prekias* pirmutinēse plēczkose, su ap-sargos ženkle uždarytose, ir *prie mažumo* per-kant, atidūti.

Tasai tinka ne vien stiprinanczia prie-prova *pasigaunantiems*, *kudikiams* ir *seniams*, bet ir gal buti vartojamas

vynu, ryte bei po valgio geriamu.

Patikrinimas didžiausiuju universitēto kēmiku *Vokietijos*, kaip ir *atliudymas magistrato Erdō-Bényēs*, gul prie pasirasziusiojo dėl patinkamos įžiuros.

Albertas Paarmann'as, vynu kupczyste

Tilžēje, Augsztoje ul. skersai ties paszta.

Apsargos žymē.

LIETUVISZKAS AUSZROS KALENDORIUS

ant 1835 m.

iszėjo ir tur savyje laksztu XXVIII ir 72. Jo įturis: Szven-
cziu, atminties ir vardu dienos pagal seną ir naują gadynę, oro
atmainos, mėnesio bertainei, žydu szventės, saulės tekėjimas ir
nusileidimas. — Czėso rokundas. — Apie užtemimus mėnesio.
— Apie meto laikus. — Vyriausios valdancziosios giminės
Auropoje. — Zemaicziu, Augsztosios ir Prusu Lietuvos met-
turgei. — *M. Sl. Paslaptinei mislei.* — *J. Bs. Latvei, Įgau-
nei ir Lietuvei.* — *J. S. Kūksztis.* Apie Mindaugą. — *P. Tru-
pinėlis.* Nusidavimai Lydos pilies. — *D-ras G. J. J. S. isz/Gr.*
Kas kaltas, giesmė. — *Eglė.* Laksztangė, giesmė. — *J. San-
kunas.* Garnys, giesmė. — *V. Vaicz.* Meilė tėvynės, giesmė. —
M. Sl. Graudus atsiminimas tėvynės, giesmė. — *M. Sl. Link-
smybė, giesmė.* — *M. Jankus.* Raudonkrutinis. — *Jonas Szliupas.*
Zvilgis į lietuviszką raszliaavą. — *Norkus.* Kranklys, giesmė. —
Eglė. Onytė ir Joniukas, giesmė. — *P. Trupinėlis.* Sugrįžimas
tėvo, giesmė. — *P. Trupinėlis.* Skendenys, giesmė. — *Vytury.*
Atradimas druskos Zemaicziūse. — *J. A. V. L. Szviesa, giesmė,*
— *Eglė.* Trys medžei, giesmė. — *P. Trupinėlis.* Keleivei ir szu-
nys, giesmė. — *Eglė.* Dūkit' man ranką, giesmė. — *X. Musu*
rupesczei, giesmė. — *J. Szl.* Apie džiovą arba džiutį. — *J. Szl.*
Kaip reikia globti žmogų nelaimėi isztikus. — *J. Bs.* Liubė-
riszka kalba. — *A. B. Jūkai.* — Apparsinimai.

Prekia su persiuntimu per rubežių 35 kap., 50 eks. ant
sykio imant po 20 kap. — Kalendorius gaunamas „Auszros“ rė-
dystėje (*Martynas Jankus Bitėnai per Lumpėnus — Lompōnen,*
Ost-Preussen).

Kas meilytu Karaliaucziuje iszleidžiamąjį
„Lietuviszką Polytiszką Laikrasztį“
tikrai pažinti gauti, ne taip, kaip jis nekurio lietuviszko
laiszko apskelbiamas, tas tenesibaudo jį ant vieno bertainio
meto apsisteliūti. Skaitydamas pats kožnas persiliudys,
kokia neteisybę jam ana pikta paskalba daro. —
Prie kožno pusto apsisteliūjant, kasztūja „Liet. Pol.
Laikrasztis“ 65 pf. Nū pusto pacziam jį parsineszant kas-
tūja jis tikt 50 pf.
Karaliaucziuje, merco mėnesyje 1885.
Rėdystė „Lietuviszko Polyt. Laikraszcio“.
Krstupas Kibelka.

Ar rojuje lietuviszkai kalbejo?

Pirmoje sekminių šventėje (24. gegužį nauj. kal., 12 gegužį sen. kal.) ant penkių žėgoriaus Brūžis, lėkorių Tilžėje gyvenęs, lietuviskais žodžiais parodys pagal senovės rąstus ir iš kalbų sulyginimo, kad „rojaus“ kalba lietuviszka buvusi.

Ileidimo ženklai už pusauksiną (50 pf., 25 kap.) dūdami bus paženklintinoje vietoje, o gali ir jau dabar būti pasteliūjami per gromatą nusiuncziant šesziš trečziokus (trisdeszimt kapeiku) pasztos markutėmis už kožną ženklą:

Brūžiui lėkoriui Tilžėje,

kasaros ul. 18. bute.

Maldavimus dėlei įleidimo ženklu „Auszra“ ir jau dabar priima.

Į t a l p a.

1) *Szarka*. Trumpa pažvalga, ko dėl musu Lietuviams vargu yra gauti paczias Lietuvos, l. 97. — 2) *T. J. Linkis*. Byrutė, eilės, l. 102. — 3) *J. Bs.* Iš musu pareigos. II. Žinės apie pirmus Lietuvos gyventojus, l. 105. — 4) ** Vokiecziu pripažintis, l. 111. — 5) *Jūzapas Miglovara*. Buk pagirta, žemė tėvu musu, III., l. 113. — 6) *Antanas iš Bugnu*. Pas mus, eilės, l. 114. — 7) *Pranys Ažakaitis*. Apie skruzdėles, l. 115. — 8) *Aleksandras Gužutis*. Žydai dalina karaliszką girę, l. 116. 9) *Pranys Aszakaitis*. Apie bitės, l. 122. — 10) *M. Sl.* Pradžia lietuviszkos kalbos, l. 129. — 11) *T. Linkis*. Szermenys ir laidotuvės Petro Armino, „Auszros“ Trupinėlio † 18. kovo 1885 m., l. 129. — 12) *Kunigas Mikolas Miežinys*. Mergele mano jauna, eilės, l. 132. — 13) Iš Lietuvos, l. 133. — 14) *T. J. L. Žintautis*. Lietuviu skundas, eilės, l. 138. — 15) Gromatu skardinė, l. 140. — 16) Praszymas, l. 141. — 17) Persarga, l. 141. — 18) Apgarsinimai, l. 142.

Gromatas, rankraszczius ir piningus į Auszros rėdystę siuncziant reikia szioki antraszą padėti:

Martynas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus
(Lompönen in Ost-Preussen).

Už rėdystę atsako Martynas Jankus, Bitėnai per Lumpėnus.
Spauzdinta už piningus skaitytoju „Auszros“ pas
O. v. Mauderodę Tilžėje.